

เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๓๘]

อุทิศนา

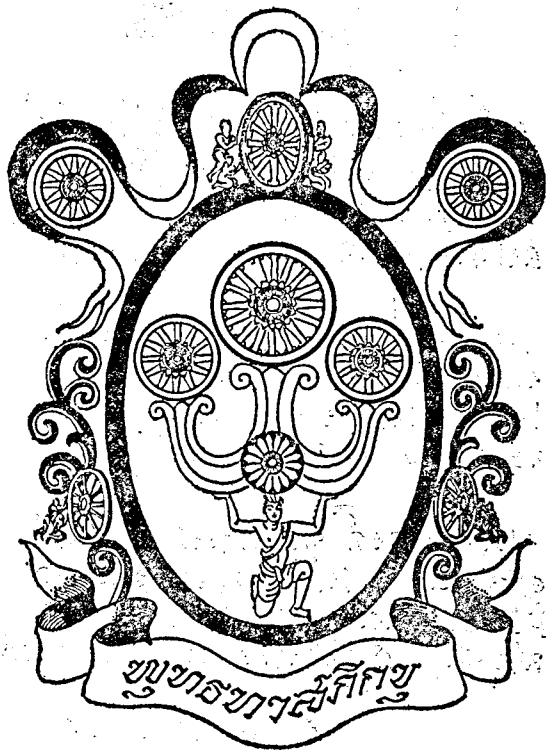
จักรธรรมะมัลย์	จะหมนท้าวทั้งราชตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธทรงประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลุ้สเตรัจฉาน ฯ
จะทักขันททั้งคืนวัน	พิฆาตกนบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศท้าวทั้งราชตรี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๓๘]

ศรัทธาบริจาค
ของผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

(สงวนลิขสิทธิ์)

คำมขธำเที นนค้อไอเอวอ.

- ๑) เนงอ้นนแคะ สือค้ำมขธำ นันค้อไอเอวอ
ค้ำมขธำเที ดุจค้ำมขธำ นันค้อไอเอวอ
ค้ำมขธำเที อดค้ำมขธำ นันค้อไอเอวอ
ค้ำมขธำเที อดค้ำมขธำ นันค้อไอเอวอ
- ๒) กอวักเนอ ซือค้ำมขธำ นันค้อไอเอวอ
ค้ำมขธำเที ค้ำมขธำเที นันค้อไอเอวอ
นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ
นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ
- ๓) พระพทธองคิ ออวอเทอพ ซือค้ำมขธำ
นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ
นันค้อไอเอวอ พระพทธองคิ นันค้อไอเอวอ
นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ นันค้อไอเอวอ

พระพทธองคิ
๒๕ พค. ๒๕๐๐

พระเจ้าพระจอม พุทธอุทเทสิกนพประเพณีอันดีงาม; ละทิ้ง
 วัฏสงสาร ครอบงำเป็นเพื่อนเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย; ละทิ้ง
 กลัวภัย กลัวมล ภัย-เขย่งต่อชบชวยมพิศนทุก ความ-
 นหาย; ละทิ้งสามารถยึดถือ ความรู้ซึ่งมีอยู่หรือ
 กิเลส และพิศนธรรมซึ่งมีอยู่ซึ่ง วิถีชีวิตที่ผิด
 ฆ้องหรือตัวใจดี; ละทิ้งมลเห็นชัด ถึงความผิด
 ที่ว่า พุทธธรรมอันเป็นหน้าที่ของชนทุกประภพ มิใช่ยก-
 พ่วง นั่นคือ การปฏิวัติธรรม และเป็นผลอันดี
 สุด ในทุกภพชาติ; ละทิ้งเจ้าถึง ความหมายอัน
 แท้จริง ของสิ่งซึ่งเรียกว่า "ไทยไตรยางคธรรม" คือชาติ-
 -ศาสนา- มหาราช-พระศรี ถึงกับเป็นโลกาภิวัตน์อันดี
 แห่งอนุทวีปอินโดจีน มิใช่วันสิ้นอมตลาภ.

ธรรมใดอัน ก็จะเป็นผลโลกาภิวัตน์อันดีงาม
 ครอบงำทั่วทุก และยังเป็นวิถีมารตาก็สมควรแก่ผลของมาร-
 วมิตรดี สามารถเจริญ พินิจอันชอบด้วย วิถีชีวิตอันดี.

ข้อความนี้กล่าวถึงนพสารวิถีมารตาคฤหา-
 ณาจารย์ไทยทรง, แต่ที่หากเขื่อนผลดีไปถึง ๒๖๐๐
 ใดอันได้มีแล้ว ขอจงช่วยสนับสนุนความประสพดี ให้
 ผู้ในนี้ได้ประสพความสำเร็จ ในพระปฤษฎางค์แห่งอินโดจีน
 ของชุมชน เด็ก ลูกหลาน ผู้ซึ่งมีดีที่แท้ซึ่งการ ละ
 ทุกทุกคนเกิด ลักเป็นมนุษย์อันดีอันเป็นผลอันดีแก่ชีวิต.

อนุกรม อิมพริมา

โลกพหุการาม ๒๖,
 ๑๓ พ.ย. ๕๕

เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต.

ท่านประธานและคณะของท่านที่ดำเนินกิจการศึกษา
เพื่อประโยชน์แก่เด็กอนุบาลทั้งหลาย.

อาตมาขอแสดงความยินดีเป็นข้อแรก ในการมาของ
ท่านทั้งหลาย สู่สถานที่นี้ ในลักษณะอย่างนี้, สรุปลึ้น ๆ ว่า
มาช่วยกัน ปรึกษาหารือกัน ในการที่จะแก้ไขปัญหาของ
มนุษย์หรือของโลก ก็ว่าได้ ซึ่งเป็นเจตนาของพระศาสนา
ของพระพุทธเจ้า มีวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างนี้ ขอแสดง
ความยินดี, แล้วก็ยินดีที่จะสนองความประสงค์ สุกความ
สามารถตามที่จะทำได้, ตามที่จะทำได้.

คำบรรยายของ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

ณ สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๒๕ เมษายน ๒๕๓๐

เหตุผลที่ต้องมีการศึกษาอนุบาล.

มันก็จะมียุ่หาอยู่ข้างเหมือนกัน ที่คำว่า "อนุบาล", อนุบาลนี้ มัน หมายถึงอะไรกันแน่? คำว่าอนุ ไม่ใช่แปลว่า น้อยอย่างเดียว มันแปลว่า รองลำดับ หรือ ตามลำดับ หรือ อะไรได้อีกด้วย. เดียวนี้เราเรียกว่า อนุบาล แล้วก็หมายถึง เด็กเล็ก ๆ คงจะเอาความหมายคำว่าน้อย - เล็กกลายเป็นเด็ก แล้วก็ จะอนุบาลกันในรูปแบบไหน. ถ้าไม่มีเรื่องทางจิตใจเข้าไป รวมอยู่ด้วยแล้ว การศึกษาอนุบาลก็ไม่ผิดอะไรกับการเลี้ยงลิง แหละ มันก็ไม่มี ความหมายอะไร, ต้องนึกดูถึงว่า หัวใจของมันอยู่ที่ตรงไหน, ทำไมจึงต้องมีการศึกษาประเภทนี้. นี่เป็น ข้อแรกที่เราอยากจะทำ ความเข้าใจ คือเหตุผลทำไมจึงต้อง มีการศึกษาระบบนี้.

ข้อนี้มันลึก, มันอยู่ลึก ต้องเรียนรู้ ถึงเรื่องของ มนุษย์ โดยเฉพาะคือ เรื่องสัญชาตญาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประจำ อยู่ในสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายทั้งปวง, ไม่ว่าอะไร ถ้ามันมีชีวิต มันจะมีความรู้สึกที่รู้สึกได้เอง ที่เรียกว่าสัญชาตญาณ เป็น ของที่ธรรมชาติให้คิดตัวมา เป็นสมบัติ, ถ้าไม่มีสัญชาตญาณ

แล้วมันมีชีวิตไปไม่ได้ มันต้องมีสัญชาตญาณ สำหรับจะให้การดำรงชีวิต.

สัญชาตญาณก็มีหลายแขนง แต่แขนงที่สำคัญที่สุดก็คือ สัญชาตญาณแห่งความมีตัว — มีตัว — มีตัว — มีตัว ฉะนั้นแหละ, ฉะนั้นแหละคือสัญชาตญาณอันนั้น. สัญชาตญาณมีตัว ฉะนั้น ทำให้คลอตสัญชาตญาณแสวงหาอาหาร ท่อสู หนีภัย กระทั่งสืบพันธุ์อะไรไปตามเรื่อง เพื่อจะไม่ให้สูญพันธุ์. เพื่อชีวิตจะยังอยู่. แต่ละจุดศูนย์กลางของสัญชาตญาณ ก็คือสัญชาตญาณว่า มีตัว คือมีตัว ฉะนั้น.

มนุษย์ก็ตี สัตว์เทรจฉานก็ตี แม่มันไม้ต้นไถ่ก็ตี ที่มันมีความรู้สึกนึกคิด มันมีความรู้สึกมีตัวเหมือนกันแหละ แต่คนไม่รู้ แล้วหาว่าไม่มีเสียด้วยซ้ำไป. การศึกษาบางแขนง ถือว่าต้นไม้ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณ ไม่มีความรู้สึก, พันสมัยแล้ว. รู้เถอะว่า ต้นไม้ก็มีความรู้สึกที่จะท่อสูเพื่อจะยังอยู่, เพื่อจะสืบพันธุ์ อะไรต่างๆ มีสัญชาตญาณแห่งความมีตัว.

สัญชาตญาณแห่งความมีตัวนี้ ผิดกันกับความเห็นแก่ตัว
 ขอให้ตั้งข้อสังเกตไว้, สัญชาตญาณแห่งความมีตัว ติดมากับ
 ชีวิตเลย ทารกในครรภ์ก็มีสัญชาตญาณแห่งความมีตัวเตรียม
 พร้อม. นี่พอคลอดจากท้องแม่แล้ว ได้รับสิ่งแวดล้อมแล้ว
 มันจะเดินไป ต่อไปจากสัญชาตญาณแห่งความมีตัว กลายเป็น
 ความรู้สึกที่เห็นแก่ตัว ซึ่งไม่ใช่สัญชาตญาณอันถูกต้องหรือ
 แท้จริง.

เมื่อเด็กอยู่ในครรภ์ก็ไม่ได้รับรสอร่อยอะไร มัน
 ไม่มีความรู้สึกนึกคิด, พอออกมาจากครรภ์แล้ว ตา หู จมูก
 ลิ้น ใจ ของมันได้รับการสัมผัส ได้รับการแวดล้อม ได้
 รับการบำรุง มันมีสิ่งที่ถูกใจ—ถูกใจ, ความถูกใจทำให้เกิด
 ความรู้สึกว่ามีตัวยิ่งขึ้นไป, ยิ่งถูกใจก็ยิ่งต้องการ, ยิ่งถูกใจ
 ก็ยิ่งยึดมันถือนั่น. นี่มันจะคลอเคลียออกไปต่อไป เป็นความ
 เห็นแก่ตัว.

ระวังให้ตัวว่า สัญชาตญาณแห่งความมีตัวล้วน ๆ ที่
 บริสุทธิ์จะกลายเป็นความเห็นแก่ตัว คือสัญชาตญาณที่เดิน
 ไปฝ่ายกิเลส, ถ้ามันได้รับการอบรมแวดล้อมที่ดี สัญชาต-
 ญาณแห่งความมีตัวมันจะเดินไปฝ่ายโพธิ์ ซึ่งเป็นฝ่ายตรงกัน

ข้าม, เคี้ยว^๕ตามธรรมชาติที่เป็นอยู่ในมนุษย์นี้มันไม่มี, มันไม่มีทางที่จะเดินไปทางฝ่ายโพธิ เพราะมันปล່อยไปตามเรื่องตามราว เด็กๆได้รับความพอใจก็เห็นแก่ตัว, เห็นแก่ตัวจนเต็มรูปแบบ.

นี่สัญชาตญาณมีตัวอันบริสุทธิ์ มันจะกลายเป็นความเห็นแก่ตัว คือกิเลส ไม่ใช่โพธิ; ดังนั้น เราจะต้องมา^๕กันกระแส ปัดกันกระแสแห่งสัญชาตญาณบริสุทธิ์ ที่มันจะเดินไปฝ่ายกิเลสนั้น อย่าให้มันเดินไป, ให้มันเดินไปอย่างถูกต้อง, ให้เดินไปในทางฝ่ายสัญชาตญาณแห่งโพธิ. มันมีจุดทั้งต้นที่เด็ก ๆ พอเริ่มเกิดขึ้นมาในโลก มันก็เริ่มเดินไปฝ่ายกิเลสยิ่งขึ้น ๆ ตามความเติบโตของเด็ก ๆ; เพราะฉะนั้น เราจะต้องปัดกันกระแสนี้ให้ถูกต้อง. นี่คือเหตุผล เหตุผลข้อเดียวที่ว่าที่^๕จะต้องมี การศึกษาระบบอนุบาล เพื่อ^๕กันกระแสสัญชาตญาณของทารกของเด็ก ๆ นั้น ให้เดินไปถูกทาง คือฝ่ายโพธิ, อย่าได้เดินไปฝ่ายกิเลสเลย.

ขอให้ถือว่า นี่คือตัวเหตุผล ที่ว่าทำไมจะต้องจัดการศึกษาระบบอนุบาล, ขอให้มีความหมายของคำๆ นี้ที่ถูกต้องจะ

ไม่เดินตามกันฝรั่งมากเกินไป. อนุบาลของฝรั่งจะเป็นอย่างไร
 อากมาก็ไม่ค่อยจะรู้ แต่เชื่อว่ามันไม่เคยมีเรื่องทางจิตใจอะไร
 นัก. และก็ไม่มีคามมุ่งหมายอย่างที่ว่านี้ คือจะควบคุม
 หรือสกัดกั้นกระแสแห่งสัญชาตญาณ ที่รู้สึกว่ามีตัวนี้ *อย่าให้*
เดินไปในทางเห็นแก่ตัว เป็นกิเลส, แต่ให้เดินไปในทางโพธิ
ไม่มีกิเลส เป็นความถูกต้อง. นี่เป็นเหตุผลอยู่ลึก, แต่ก็
 จำเป็นที่สุด *ที่ต้องมีเหตุผล* อย่างนี้ และจัดการศึกษาอันนี้
 ให้ถูกต้อง.

เอาละ, เป็นอันว่า เหตุผลของการจัดการศึกษา
 อนุบาลก็เพื่อ จะควบคุมกระแสแห่งสัญชาตญาณของทารก
 ให้เดินไปฝ่ายโพธิ *อย่าให้เดินไปฝ่ายกิเลส.*

ปัญหาที่นำเด็กไปสู่ความเห็นแก่ตัว.

ที่นี้ ปัญหาที่มันมีอยู่ หรือที่แล้วมาก็ตาม มันมีแต่
 ปล่อยให้เดินไปฝ่ายกิเลส. เพราะไม่มีอะไรควบคุม เพราะ
 เด็ก ๆ ได้รับความดูแลเหมือนกับเลี้ยงลิงเหมือนกัน เด็กมัน
 ชอบจะกินอะไร จะเล่นอะไร พ่อแม่ก็มีแต่สนองให้สนองให้

มันจึง เกิดความเข้าใจผิดไป, ทำนองว่า พ่อแม่^{นี้}คือ ผู้จะต้อง
 สอนความต้องการให้แก่เรา ฉะนั้น เราเรียกร้องเอาตามพอใจ
 ทางพ่อแม่ก็เหมือนกัน ก็ไม่ได้มีความรู้สึกอะไร นอกจาก
 ความรัก, แล้วความรักก็ทำให้คนตาบอด เด็กจะเอาอะไรก็ได้
 มันทั้งนั้น, มันจะเล่นหัวจะสนุกจะสนาน จะอะไร ก็ส่งเสริม
 ทั้งนั้น คือส่งเสริมสัญชาตญาณมีตัว ให้ค่อย ๆ กลายเป็น
 ความเห็นแก่ตัว, ไม่มีพ่อแม่คนไหนพาลูกเด็ก ๆ ไปที่ร้านขาย
 ของเล่นแปลก ๆ แพง ๆ แล้วก็บอกกับลูกว่า ทั้งหมดนี้เขามีไว้
 ให้เราโง่งนะลูกเอ๋ย ไม่มีใครทำอย่างนี้, มีแต่มีงจะเอาอะไร
 ก็จะซื้อให้ทั้งนั้น แพงเท่าไรก็ไม่ว่า, ^{นี้}มันเป็นเรื่องเสียอย่าง
 เรื่องของเอิร์ทอรรอย สนุกสนานก็เหมือนกัน ไม่ได้มองกัน
 ในแง่ที่ว่า มันทำให้เด็กโง่ เข้าใจผิด คือหลงใหลในสิ่งนั้น,
 แล้วก็เกิดความเห็นแก่ตัว เป็นแน่นอน.

นี่เป็นปัญหา ที่ว่า ทำอย่างไรลูกเด็ก ๆ ของเรา จะได้
 รับการแวดล้อมที่ถูกต้อง อย่าได้เกิดความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้นมา,
 เพิ่มขึ้นมา, จะโทษใครก็ไม่ได้ ขนบธรรมเนียมประเพณีมัน
 ก็เป็นอย่างนี้ ทุกคนที่แวดล้อมเด็ก ๆ ก็จะมีแต่พูดว่า ของหนู
 ของหนู, พ่อของหนู แม่ของหนู อะไร ๆ ก็ของหนู เป็น

ของหนู, เป็นของตัวไปหมด, เด็กก็เข้าไปในทำนองนั้น
 สัญชาตญาณที่เป็นเพียงความมีตัวล้วน ๆ มันก็ค่อย ๆ กลายเป็น
 สัญชาตญาณแห่งความเห็นแก่ตัว จนกระทั่งเลยความพอดี
 มันเรียกร้องมากเกินไป นี่เราเรียกว่าไม่รู้ว่าจะโทษใคร.

วัฒนธรรมประจำชาติ ประจำบ้านเรือนมันก็ไม่มี
 สำหรับจะสอนให้เด็กเล็ก ๆ ให้เข้าใจถูกต้องมาตั้งแต่ตัวเล็ก ๆ :
 ถ้าว่าเด็กเดินไปชนแก้ว^๕ พ่อแม่พี่เลี้ยงก็ไปตีแก้ว^๕, ช่วยกันตี
 แก้ว^๕ ให้เด็กหายร้องไห้, เข้าข้างลูก เข้าข้างหนู. นี่มันก็
 ส่งเสริมความมีตัว ความเห็นแก่ตัว.

เด็ก ๆ ก็มีความรู้สึกเป็นตัวกู—ตัวกู—ตัวกู ขึ้นมา ๆ
 ตามความเห็นแก่ตัว แล้วมันก็จะเกิดความรู้สึกเป็นของกู—
 ของกู—ของกูขึ้นมา ตามความรู้ที่มีความรู้สึกว่ามีตัวกู บัญหา
 มันจึงเกิดขึ้น.

มีตบาคนิ้วมือ มันก็บอกว่า มีตบาคกู เออาซิ, มัน
 ไม่ได้รู้สึกว่ามีตบาคนิ้วมือคนเดียว หรือว่าเหล็กมันผ่าน
 เข้าไปในเนื้อ มันก็เรียกว่า มีตบาคกู กูจะตายแล้ว กูจะ
 อะไรก็ไม่รู้ หน้าซีดเป็นลมก็ได้ นี่ความเห็นแก่ตัวกู มันเจริญ

ขึ้นมา โดยควบคุมไว้ไม่ได้ มันก็ชักไปในทางฝ่ายกิเลส : เป็นความโลภบ้าง เป็นความโกรธบ้าง, เป็นความหลงบ้าง, ถูกใจมันก็เป็นความโลภ, ไม่ถูกใจมันก็โกรธ เป็นความโกรธ, ไม่รู้จะเป็นอย่างไร มันก็หลงวนเวียนอยู่นั้นแหละ สงสัยอยู่นั้น.

ฉะนั้น ขอให้รู้ว่า มันมีเหตุผลที่สุดแล้ว ในการที่จะจัดการศึกษาอนุบาลให้เป็นรูปเป็นร่าง และถูกต้องตรงตามความจริงของธรรมชาติ, เราก็ต้องใช้หลักเกณฑ์ของธรรมชาติอีกต่อไป ที่จะจัดการศึกษาอนุบาลให้ได้ตามที่ปรารถนา.

พิจารณาถึงวิธีการสอน.

อาตมานึกถึงวัฒนธรรมประจำบ้านเรือน ที่จะส่งเสริมให้ลูกเด็ก ๆ เขาเข้าใจถูกต้องในสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง จนไม่เกิดไขว้เขว เป็นความโง่ เป็นไสยศาสตร์ เป็นอะไรไปก็ไม่รู้, เป็นความผิดพลาด เข้าใจผิดร้ายแรงคือเห็นแก่ตัว, เห็นแก่ตัว ซึ่งมีปัญหา มาก ปัญหาทั้งโลก ฉะนั้น เราจะต้องจัดการที่จะสอนเด็กกันอย่างไร จะอบรมกันอย่างไร ในเมื่อ

ลูกเด็ก ๆ ไม่มีพื้นฐานอะไรมาก่อนเลย, ... ไม่มีความรู้อะไรมาก่อนเลย.

มันก็มีแต่ว่า จะต้องบรรจุเข้าไป, จะบรรจุกันอย่างไร เขาไม่มีความรู้พื้นฐานอะไรมาเลย นอกจาก ทั่วๆ ของกู, ควรจะได้ตามที่ทั่วๆ ต้องการ, แม้ที่สุดแต่ว่าความรักพ่อแม่ นั้นก็มีได้มี ... จนกว่ามันจะเห็นแก่ตัว—เห็นแก่ตัว เพราะพ่อแม่ตามใจ ... แล้วก็ทำอะไรตามพอใจจึงจะเกิดความรักพ่อแม่ เพราะความเห็นแก่ตัว มันก็กลายเป็นส่งเสริมความเห็นแก่ตัว.

เดี๋ยวนี้ เราต้องการจะให้เด็กเกิดความรู้ที่ถูกต้องแท้จริงขึ้นมาอย่างไร อาตมาขอเสนอวิธีการสอนด้วยการถาม ให้เด็กเกิดความรู้สึกขึ้นมาได้เอง ซึ่งไม่ต้องอาศัยคำสั่งสอนอะไร ให้เด็ก ๆ เขารู้ขึ้นในใจว่า มันเป็นอย่างนั้น.

เช่นจะถามว่า ใครรักเรามากที่สุดในโลก, ใครรักเรามากที่สุดในโลก? ให้คิดอย่างเสรี, เด็ก ๆ ก็จะคิดออกว่า พ่อแม่—พ่อแม่.

เกิดมาเองได้ไหม? ก็ไม่ได้ เกิดจากโพร่งไม้ได้ไหม?
ก็ไม่ได้ เกิดจากไหน มันก็เกิดจากพ่อแม่.

ใครให้นมกิน, ใครให้เสื้อ, ใครให้ผ้า, ใครให้
กางเกง ใครให้รองเท้า ใครให้ขนม? ให้มันเกิดความรู้สึก
ออกมาจากเด็กเอง.

ตามว่า ออมสินไหนบ้างที่เบิกเงินได้คะพืด โดยไม่
ต้องฝาก? เข้าใจว่า เด็กทุกคนจะมองออก. ออมสินไหน
ที่เบิกเงินได้เรื่อยโดยไม่ต้องฝาก แล้วมันจะค่อยๆ เกิดความ
รู้สึกในพ่อแม่—ในพ่อแม่—ในพ่อแม่.

ดังนั้น ขอให้ฝังหมุดตัวแรกลงไปที่พ่อแม่ หรือ
ความรักพ่อแม่, ฝังหมุด หมุดตัวสำคัญ ตัวหลักฐานลงไป
ที่ความรักพ่อแม่, มันจะต้องทำซ้ำทุกวัน ให้สูงยิ่งขึ้นไป แม้
คำถามจะง่าย ๆ : พ่อแม่เกิดคนมา, ต้องถามเพิ่มขึ้นทุกวัน
ให้ลึกขึ้นไปทุกวัน, ให้ลึกขึ้นไปทุกวัน จนเห็นว่า ชีวิตนี้
ได้มาจากพ่อแม่, ให้ความรู้สึกในพระเดชพระคุณของพ่อแม่
เพิ่มขึ้นทุกวัน ทุกวัน ๆ. คำถามในใจความเดี๋ยวนั้น แค่ว่า
ถามให้มากขึ้น ให้ลึกขึ้น ให้สูงขึ้นทุก ๆ วัน, จนเป็นอันว่า

ฝั่งหมุดหลักฐานลงไป ในจิตใจของเด็กนั้นได้สำเร็จ มีความรัก
 พ่อแม่อย่างสุขชีวิตจิตใจ ด้วยความรู้สึกรักของเหตุผลที่ เกิดขึ้น
 เพราะเรชักจูง. อย่าปล่อยไปตามลำพังว่า พ่อแม่ตามใจเรา
 ทุกอย่าง ให้เราได้ของอร่อย ได้ของเล่น, เพียงเท่านั้นยังไม่พอ
 แล้วมันหนักไปทางกิเลส, ยังไม่นำไปทางโพธิ.

ถ้าจะนำไปทางโพธิ มันก็ต้องมีเหตุผล ที่ทำให้เด็ก
 เป็นผู้สร้างโลก ให้เรามองเห็นชัดขึ้นมา เป็นเหตุผล เป็น
 ความถูกต้อง : พ่อแม่มีพระเดชพระคุณ หรือยิ่งกว่าพระเดช
 พระคุณ ยิ่งกว่าผู้ใด, ถ้าว่ามันมีหมุดอันนี้ปักลงไป ได้สำเร็จ
 แล้ว อันอื่นก็จะเกาะอยู่บนอันนี้. คุณธรรมอันอื่น มันก็
 จะอาศัยเกาะอยู่ที่หมุดตัวสำคัญนี้คือ ความรักพ่อแม่อย่างสุข
 ชีวิตจิตใจ. โต้ขึ้นมันไม่สามารถจะทำให้พ่อแม่หน้าตาไหล.
 เดียวนี้มันไม่มีหมุดตัวนี้ฝังอยู่ในใจ วัยรุ่นทุกคนพร้อมที่จะ
 ทำให้พ่อแม่หน้าตาไหล แล้วก็ไต่เป็นอยู่จริง. ฉะนั้น จึงเป็น
 อันว่าจะต้องฝั่งหมุดตัวแรก ก็อรักพ่อแม่อย่างสุขชีวิตจิตใจ.

เด็กเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต.

เอาละ ทีนี้เราก็จะคุยกันต่อไปว่า เด็กชนิดไหนที่เราต้องการ หรือคำว่าเด็กมีความหมายว่าอะไร ได้ยินเข่าว่ากันว่า เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า, เท่านั้นมันไม่มีความหมายอะไร ใครๆก็มองเห็น. ขอให้มองเห็นให้ลึกกว่านั้น ว่าเด็กมันคืออะไร ควรจะมองกันให้ไกล จนถึงว่า เด็กเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต, เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลก หรือเป็นผู้ร่วมมือกับพระเจ้า ในการที่จะสร้างโลกในอนาคต. ถ้าเด็กของเราเป็นอย่างไร โลกในอนาคตมันจะเป็นอย่างนั้น ไม่ต้องสงสัย มันเหตุผลเกินกว่าเหตุผล : เด็กของเราเป็นอย่างไร โลกในอนาคตจะเป็นอย่างนั้น. ฉะนั้น เราสร้างโลกในอนาคตได้ โดยการสร้างเด็ก หรือผ่านทางเด็ก, แล้วเด็กก็จะเป็นผู้สร้างโลก จะพูดให้เต็มแบบก็ว่า ครูสร้างโลกโดยผ่านทางเด็ก, ฉะนั้น จงสร้างเด็กให้ดี ที่เหมาะสำหรับที่จะไปสร้างโลกให้ถูกต้อง ให้ดังงาม.

ลองคำนวณดูโลกข้างหน้า จะมีอารยธรรมอย่างไร, มีวัฒนธรรมอย่างไร, มีคุณธรรมอย่างไร, มันขึ้นอยู่กับตัว

เด็กที่ได้รับไว้อย่างไร หรือเราสร้างเด็กขึ้นมาอย่างไรนั่นเอง. เราสร้างเด็กให้มีคุณธรรมอย่างไร, อารยธรรมอย่างไร, โลกในอนาคตมันก็จะเป็นอย่างนั้น. ฉะนั้น ขอให้มุ่งไปตั้งว่า เด็กคือผู้สร้างโลกในอนาคต ที่นั่นมันก็อยู่ที่ว่า ผู้ใหญ่จะโง่หรือจะฉลาด พอที่จะสร้างเด็กที่จะสร้างโลกในอนาคตได้หรือไม่, เป็นความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ปัจจุบันที่จะสร้างเด็กให้เป็นผู้สร้างโลกในอนาคตได้หรือไม่? เมื่อเราพูดถึงอย่างนี้ เราก็ต้องเห็นว่า การอบรมเด็ก ให้การศึกษาแก่เด็กให้ถูกต้องนั้นแหละเป็นสิ่งสำคัญที่สุด, เป็นความรอดของมนุษย์ เป็นความรอดของโลกในอนาคต.

เด็ก ๆ จะต้องได้รับฝั่งหมุ่รักพ่อแม่ อย่างที่ว่ามาแล้ว แล้วมันก็จะค่อย ๆ มีคุณธรรมอันอื่น ขยายตามออกไปเองแหละ, ถ้าจุดนั้นมันแน่นอนตายตัว ความซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่ ความรักพ่อแม่ ความกตัญญูต่อพ่อแม่ มันก็จะมีขึ้นมา, แล้วมันจะมีความอดกลั้น อดทน เสียสละ มีน้ำใจนักกีฬาอะไร ให้มันพอแก่การที่มันจะตอบสนองแก่พ่อแม่ ซึ่งมันรักอย่างสุดชีวิตจิตใจ. นี่หัวข้อหลัก ๆ มีอยู่อย่างไรรู้ก็ไปศึกษากันเสียให้พอ, ที่จริงมันก็ไม่มากนัก ถ้ามัน มีความซื่อสัตย์ ความ

กตัญญู ความเสียสละ น้ำใจนักกีฬา แล้วมันก็พอที่จะ
สนองความประสงค์อันนี้ได้.

ที่นี่ จะลองเหลื่อมไปคุยทาง พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้
อย่างไร, พระพุทธเจ้าได้ตรัสลักษณะของลูกหรือบุตรไว้หลาย
รูปแบบ, แต่ในที่สุดท่านสรุปว่า บุตรที่เชื่อฟังคือบุตรที่ดีที่สุด
เสฏโฐ ปุตฺตานิ โย จ ปุตฺตา นมสฺสโว — บุตรที่เชื่อฟังบิดา
มารดา คือบุตรที่ดีที่สุด. ท่านไม่ได้ตรัสว่า บุตรที่ฉลาด
ที่สุดหรือบุตรที่รวยกว่าบิดามารดา บุตรอะไร, กลับไปตรัสว่า
บุตรที่เชื่อฟัง เป็นบุตรที่ฉลาดที่สุด, เพราะว่าบุตรที่เชื่อฟัง
ไม่สร้างปัญหา, ไม่ทำให้พ่อแม่หน้าตาตก, จะช่วยพ่อแม่ขึ้นมา
จากนรกได้โดยแท้จริง, บุตรที่เชื่อฟังจะทำอะไรได้ทุกอย่าง.

เดี๋ยวนี้ดูซิ ปัญหามันเกิดมาที่บุตรไม่รักพ่อแม่, มัน
ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ มันพร้อมที่จะหลอกหลวงพ่อแม่, แล้วบุตร
สมัยนี้มันเลวจนถึงว่ามันฆ่าพ่อแม่, หนังสือพิมพ์จะหาได้
เกือบทุกเดือน ที่บุตรมันฆ่าพ่อแม่เพราะชดใจ มันเป็นเสีย
อย่างนี้. ถ้าบุตรมันเชื่อฟังอย่างเดียวแล้ว มันก็ไม่มีปัญหา
อะไร ถึงพ่อแม่จะโง่งงอย่างไร ก็ไม่ได้ทำให้เกิดเรื่องอะไร
ขึ้นมาได้.

ฉะนั้น เด็ก ๆ นี้ จะต้องมึหลักการที่ว่า ยิ่งเล็กอยู่
ยิ่งรู้อะไรของตนเองไม่ได้ก็ต้องเชื่อฟัง ต้องเชื่อฟังพ่อแม่.

ข้อธรรมแม่สูงสุด ต้องปรับมาใช้แก่เด็ก ๆ ได้.

อีกข้อหนึ่ง อาตมาอยากจะพูดเสียเดี๋ยวนี้ ยืนยันว่า
เด็กก็จะต้องมีคุณธรรม. ธรรมะที่สูงที่สุด ที่ใช้ไปนิพพาน
นั่นแหละ, ธรรมะพวกไหนที่ใช้ไปเพื่อบรรลุนิพพาน ต้อง
นำมาให้เด็กใช้ด้วยเหมือนกัน : อริยมรรคมีองค์ ๘ โขขณกั ๗
อะไรก็ตาม ที่เป็นเรื่องไปนิพพาน ขอให้ลดระดับลงมา
ปรับปรุงให้ลดลงมา จนใช้กับเด็ก ๆ ได้.

เรื่อง อริยสัจจ์ ก็พูดจนเด็กเข้าใจ, ทุกข์มันมีเหตุ
ดับทุกข์ต้องดับที่เหตุ, พระพุทธเจ้าไม่ให้ดับที่ความทุกข์
แต่ให้ดับที่เหตุของความทุกข์. เรื่อง อริยมรรคมีองค์ ๘
ถูกต้องแปลประการนี้ เด็กก็ควรรู้.

และ ธรรมะสูงสุดที่ทำให้บรรลุมรรคผลได้ ที่แปลก
หูที่ไม่ค่อยเคยได้ยินได้ฟังกันว่า อตัมมยตา อตัมมยตา, รู้จัก
สิ่งนั้น ๆ ดี จนกระทั่งรู้ดีกว่า เขาจะมันไม่ได้อีกต่อไป.

คำว่า *อตัมมยตา* แปลว่า *ไม่อาศัยสิ่งนั้นอีกต่อไป* ตัวหนังสือ
 นะ, แต่ใจความสำคัญก็คือพูดอย่างนี้ พูดได้ว่าอย่างนี้ :
กูจะไม่เอาอะมึงอีกต่อไป.

การที่เด็กจะละความเลว ความชั่ว อบายมุข หรือ
 ความไม่ดีอย่างไรของเด็ก ๆ ถ้ามัน *ไม่มีความรู้ถึงขนาดที่เป็น*
อตัมมยตา แล้ว มันก็ละไม่ได้ คอก มันก็ต้องเกเรเสเพล
 เรื่อยไป, มันจะละเฮโรอินไม่ได้, มันจะละอะไรไม่ได้ไปเสีย
 ทุกอย่างที่จะต้องละ. *เรื่องนี้มันสูงสุดในขั้นที่ว่า เห็นอนิจจัง*
ทุกขัง อนัตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา
สญญตา ตถาตา, ถึงที่สุดแล้วจึงจะมีอตัมมยตา; ที่จะละ
สังขาร ละความยึดมั่นถือมั่นในขั้น ๕ หรือในโลกหรือในรูป
ในนาม อะไรก็ตาม. ต้องเห็นอตัมมยตา ต้องมีอตัมมยตา
คือรู้ว่ามันเลว จนขนาดที่ว่า จะเอาอะมันไม่ได้อีกต่อไป.
 สูงสุดเป็นพระอรหันต์อย่างนั้น เอามาใช้กับเด็ก ๆ ได้ คำว่า
อตัมมยตา, มองเห็นชัดว่าอยู่ด้วยกันไม่ได้ อาศัยกันไม่ได้อีก
ต่อไป เลิกกันที่ หย่าขาดกันที่ นี่เด็ก ๆ ของเราก็จะละอะไร
ได้, จะละอะไรก็ได้ จะละสันดานชั่ว ๆ อะไรก็ได้. ธรรมะ
สูงสุด ก็ต้องรู้จักนำมาใช้ ถึงเอาลงมาใช้ ให้ได้แก่เด็ก ๆ

เรื่องนี้ก็จะไม่สนใจกันเลย, แล้วยังมีความเห็นตรงกันข้าม ตัดมาเสียทีเดียวว่าเอามาใช้กับเด็ก ๆ ไม่ได้. อาตมาเคยประสบมาแล้วไม่ต้องออกชื่อใคร แต่มีผู้ที่เขายืนยันอย่างนั้นว่า เอามาใช้กับเด็ก ๆ ไม่ได้ อาตมายืนยันว่า ทุกอย่างที่จะไปพระนิพพาน ปรับปรุงมาใช้กับเด็ก ๆ ได้ ที่เขาจะละสิ่งที่ควรละ เขาจะทำการที่ควรทำ ขอให้นึกถึงข้อนี้ด้วย เอาธรรมะอันประเสริฐของพระพุทธเจ้า มาใช้กับเด็กได้ทุกระดับ.

ทุกข้อของธรรมะ เอามาใช้เป็นบทตั้งสำหรับถาม ๆ, ถามจนเด็กมันรู้สึกไต่เอง ถ้าไม่รู้สึกว่า มันเหลว มันเหลวจนอยู่กับมันไม่ได้แล้ว มันจะละไต่อย่างไร, มันจะละไต่อย่างไร, เด็ก ๆ ก็พอจะรู้ได้ ฉะนั้น เขาจะละอะไรที่ครูสอนให้ละ, ที่พ่อแม่ต้องการให้ละ, เขาจะต้องรู้อันกระทั่งว่าไม่ไหวจริง ๆ อยู่กับมันไม่ได้จริง ๆ. เช่น ชั้นที่ ๕ นี้ มายึดถือด้วยอุปาทานเป็นตัวกู—ของกู มันกัดเอา, กัดเอาเป็นทุกข์. เด็ก ๆ ก็ต้องเข้าใจได้ว่า ยึดถือสิ่งใดสิ่งนั้นแหละมันกัด, รักสิ่งใดสิ่งนั้นแหละมันกัด มันจะต้องเข้าใจได้ มันก็จะไม่ยึดมั่นถือมั่นหมายมั่นสิ่งใดให้มันกัด.

มันเป็นความรู้ชั้นพระอรหันต์ แต่เอามาใช้กับเด็ก
 ได้ แล้วมันก็เป็นหมันอยู่ตลอดเวลา ไม่มีใครเคยคิดจะเอา
 มาใช้, แล้วกลัวไม่กล้าเอามาใช้, พอเราพูดขึ้น เขาก็ว่า เรา
 นี่บ้า ๆ บอ ๆ หัวเราะ. ที่จริง **ธรรมะก็อันเดียวกัน** ทั้งชั้น
 แหละ **ไม่ว่าจะกรณีไหน, มัน มีหลักการอันเดียวกันที่จะ**
บรรเทาความยึดมั่นว่าตัวกู ว่าคุณู ทั้งนั้น เด็ก ๆ ควรจะรู้อะไร
 ตั้งแต่เล็ก ๆ เท่าที่ควรจะรู้แล้วก็ขยายขึ้น, ขยายขึ้น. อาตมา
 จึงเสนอ **ธรรมะสูงสุด** **อทัมมยตา** — **ความรู้ว่าจะอาศัยสิ่ง**
ไม่ได้ยึดถือไปแล้ว, จะเป็นอยู่ด้วยสิ่งนี้ไม่ได้ ฟังพาส่ง
 อาศัยสิ่งนี้ไม่ได้ยึดถือไปแล้ว, **ขอหย่าขาดจากกัน** ฉะนั้นใคร
 จะหย่าขาดจากขวดเหล้า, จะหย่าขาดจากบุหรี่, จะหย่าขาดจาก
 อะไรก็ขอให้ใช้ **อทัมมยตา** เด็ด มันจะละได้.

ปลูกฝังให้เด็กมีสัมมาทิฐิเพื่อเป็นมนุษย์ที่ดี.

ที่นี้ **เด็กมีหมุดฝังลงไป** ว่าบิดามารดาเป็นที่รัก ที่
 พอใจสูงสุด แล้วในโลกนี้ ไม่มีใครรักเรายิ่งไปกว่าบิดา-
 มารดา, ก็จะสามารถ ที่จะปลูกฝังความคิดนึกลงไปในกลุ่ม
 เด็ก ๆ เหล่านี้ว่า **เราจะต้องเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา** ก็เลย

ออกไปถึงกับเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์, ในความหมายเดียวกัน บิฑามารตาก็เป็นครูบาอาจารย์, ครูบาอาจารย์ก็เหมือนกับบิฑามารตาในลักษณะหนึ่ง, แล้วเราก็จะต้องเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนในลักษณะหนึ่ง. ^๕ เราเคยพูดกันในเรื่องจริยธรรมว่าเราต้องการให้เด็ก ๆ เป็นบุตรที่ดีของบิฑามารตา, เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์, เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน, เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ, เป็นสาวกที่ดีของพระศาสนา, เป็นมนุษย์ที่ถูกต้องของความเป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยม.

นี่ก็ถึงข้อแรก ๆ ที่ว่า เป็นบุตรที่ดีของบิฑามารตานั้น คืออย่างไร ให้เขาเข้าใจให้เขารู้จัก ให้เขาสมัครที่จะเป็น, ขอให้อุทิศชีวิตที่จะเป็น, ที่จะเป็นบุตรที่ดีของบิฑามารตา ปัญหาจะได้หมด ถ้าเด็กสมัครมอบกายถวายชีวิต เป็นบุตรที่ดีของบิฑามารตาแล้ว ปัญหามันจะไม่มี เพราะมันจะไม่ทำสิ่งที่ขัดใจ หรือขัดความประสงค์ของบิฑามารตา, มันก็เลยทำผิดอะไรไม่ได้.

ดังนั้น เด็ก ๆ จะต้องมีความรู้ครบ เรื่องทางวัตถุ ทางกาย ทางจิต ทางวิญญาณ แม้ไม่รู้มากเท่าที่ผู้ใหญ่รู้ แต่

ก็ต้องรู้, แต่ก็ต้องรู้ ทางวัตถุร่างกายเป็นอย่างไร, ทางวัตถุ
 ล้วน ๆ เป็นอย่างไร, ทางร่างกายเนื้อหนังเป็นอย่างไร, ทาง
 จิตเป็นอย่างไร, ทางวิญญาณ คือสติปัญญาอันเป็นอย่างไร.
 คำนี้มันนิยมมาใช้ไม่รู้อาจจะใช้คำอะไรดี ใช้คำว่าวิญญาณ
 วิญญาณ เพื่อจะเทียบกับคำว่า spiritual ของฝรั่งว่าทาง
 วิญญาณ. ให้เด็ก ๆ รู้ว่า เรามีวัตถุ อาศัยวัตถุ เราก็มี
 ร่างกายอาศัยร่างกาย, เราก็มีจิตเป็นเครื่องมืออันสำคัญ, แล้ว
 เราต้องมีคุณธรรม คุณสมบัติของจิต คือสติปัญญาที่ถูกต้อง
 มีแต่เพียงจิตล้วน ๆ แม้จะมีสมาธิ มันก็ทำอะไรไม่ได้. ให้
 เด็ก ๆ รู้เรื่องว่า จะต้องมีความรู้ที่ถูกต้อง, แล้วก็มีจิตที่ดี, มี
 ร่างกายที่ดี และก็จะมีความรู้ที่ถูกต้องใช้ไม่สอยที่ถูกต้อง,
 เขาจะต้องรู้เรื่องนี้ครบ. เดียวนี้ผู้ใหญ่บางคนก็ยังไม่รู้นะ,
 ขอร้องที่ต่อหน้าทุกคนตรง ๆ ว่า ผู้ใหญ่บางคนก็รู้แต่เรื่องทาง
 วัตถุ เรื่องร่างกาย เรื่องปาก เรื่องท้อง, ไม่รู้เรื่องชีวิต
 จิตใจ, ไม่รู้เรื่องทางวิญญาณ แล้วจะสอนเด็กให้เด็ก ๆ รู้เรื่อง
 เหล่านี้ได้อย่างไร.

ฉะนั้น ขอให้เด็กได้เริ่มรู้เถอะว่า มันมีเรื่องเป็น
 เรื่อง ๆ : เรื่องวัตถุในบ้านเรือนของเราจะต้องถูกต้องด้วย

เรื่องบ้านเรือน ทรัพย์วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ไม้สอย อะไรก็ตาม, ร่างกายของเราก็ต้องถูกต้อง ต้องมีคุณสมบัติเต็มที่, จิตของเราก็ต้องมั่นคง จะต้องมีความกล้า, แล้วเราต้องมีสติปัญญา ความรู้ของจิตนั้น ที่ถูกต้อง, มีความคิดความเห็นเป็น สัมมาทิฐิ นั้นแหละที่ทรัพย์สมบัติอันเลิศอยู่ที่นั่น.

เดี๋ยวนี้เด็กไม่ได้รับคำสั่งสอนให้จัดเป็นแผนกๆ ให้จัดให้มันถูกต้องอย่างนี้ รู้จักแต่เรื่องเอร็ดอร่อย สนุกสนาน, บุษาสั่งเหล่านนั้นมันก็เลยรู้จักแต่เรื่องที่เป็นรากฐานของกิเลส มันจะเป็นการส่งเสริมกิเลสไม่มีที่สิ้นสุด, ทางฝ่ายโพธิมันก็รักปิดตันไปเลย แล้วจะมีความรู้ที่เป็นสติปัญญาได้อย่างไร, แต่ก็สงสัยอยู่เหมือนกันว่า พุคอย่างนี้มันจะเกินไปแล้วก็ได้. บางคนอาจจะเห็นว่า บ้าแล้วก็ได้ พุคเกินไปแล้ว, แต่อาทมาว่าไม่เกินคอก เด็กๆ ควรจะต้องรู้ถึงขนาดนี้แม้ในระดับ เบื้องต้น ในระดับพื้นฐาน.

ต้องให้เด็กศึกษาความจริงของธรรมชาติ.

เด็กก็จะต้องรู้ต่อไปถึงเรื่องความจริง, ความจริงของ ธรรมชาติ, *ความจริงของธรรมชาติ*—รู้เรื่องธรรมชาติอันแท้

จริง, *ไม่งม*กลายเป็น*ไสยศาสตร์* ไม่มีปัญหาเรื่องผี ๆ สาง ๆ เรื่องกลัวผี เรื่องอะไรเหล่านี้ ซึ่งผู้ใหญ่ทำให้เขาโง่. เด็กในท้องไม่รู้จักกลัวผี, เพิ่งมารู้จักกลัวผีเมื่อผู้ใหญ่เขาพูดในทำนองให้มันโง่. นี่ก็ตามเด็ก ๆ คุณชีว่า หมากกลัวผีไหม, หมากกลัวผีไหม, เอาไปคุยกันที่ป่าช้าที่ไหนก็ตาม หมากกลัวผีไหม ถ้าหมาไม่กลัวผี ทำไมหนุจะต้องกลัวผีเล่า, ให้รู้ว่าธรรมชาติแท้ ๆ มันก็มีอยู่. เขาจะต้องรู้ว่าธรรมชาติแท้ ๆ เป็นอย่างไร, *อย่าให้เรื่องไสยศาสตร์เข้ามาฝังหัว* จนผิดกันหมด ยุ่งไปหมด, ให้อาศัยหลักธรรมชาติที่เฉียบขาด แน่นอนตายตัว เป็นกระแสแห่งเหตุและผล, เกิดความคิดโง่ ๆ ขึ้นมา ก็เพราะเหตุและผลมันไม่ถูก, เกิดความฉลาดขึ้นมาก็เพราะเหตุผลมันถูกต้อง, ให้เป็นผู้อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผลตลอดไป.

ดังนั้น การสอนให้มองเห็น ให้ลึกลงไปตามหลักธรรมขั้นสูงนั้นไม่เสียหลายดอก, ให้เด็กได้รู้ว่า จิตมันนึกคิดได้เอง โดยไม่ต้องมีอึดตา, โดยไม่ต้องมีอะไร ไม่ต้องมีผีสาง ไม่ต้องมีเทวดาอะไรที่ไหนเข้ามาช่วย ร่างกายระบบประสาทมันรู้สึกอะไรได้เอง ไม่ต้องมีผีมีอะไรมาช่วยทำความรู้สึก, ทา หู

จุมุก ล้น ภาย ใจ มันมีระบบประสาทที่มันรู้สึกอย่างนั้น ๆ ได้
 เอง ไม่ต้องมีอัครา, ไม่ต้องมีที่ตา หู จุมุก ล้น ภาย ใจ มาทำ
 หน้าที. จิตรู้สึกเวทนาได้เอง. ไม่ต้องมีอัครามาช่วย, จิต
 รู้สึกเป็นสัญญา จำได้ หมายถึงอะไรได้เอง. ไม่ต้องมีอัคราไหน
 มาช่วย, จิตคิดนึกได้เอง เป็นวิญญาณทาง ตา หู จุมุก ล้น
 ภาย ใจ ได้เอง. ไม่ต้องมีผีไม่ต้องมีอัครา. ไม่ต้องมีเทวดา
 ไม่ต้องมีเจตภูต. ไม่ต้องมีวิญญาณอะไรที่ไหนมาช่วย, นั้น
 แหละเด็กมีความรู้ที่ถูกต้องอย่างนี้.

แต่ข้อนี้ก็น่าเห็นใจ น่าเห็นใจทั้งหมดว่า มนุษย์
 แผลมทอง สุวรรณภูมิ^{นี้} ศาสนาฮินดูมาก่อน, ศาสนา
 พราหมณ์มาก่อน มาฝังความรู้อย่างฮินดู อย่างพราหมณ์ไว้
 อย่างมีอัครา มีเจตภูต มีอาคมมัน, มีเจตภูตมีอะไรไว้เสียแน่น
 แพื้นก่อน มันก็จะเข้ารูปกับความรู้เดิม ๆ ของคนบ้านนั้นด้วย,
 มันรับฝังไว้แน่นแพื้นว่า มีเจตภูต มีอาคมมัน. พอพระพุทธ-
 ศาสนาเข้ามาถึง โอ, มันก็ยากเหลือเกินที่จะถอนได้ เพราะ
 นั้นมันฝังแน่นอยู่ก่อน เพราะฉะนั้นเรื่องนี้มันก็ เหลืออยู่จน
กระทั่งบัดนี้ ในจิตใจของพุทธบริษัท ถือพร้อมกันทั้งฮินดูและ
 พุทธ, ถือทั้งไสยศาสตร์และพุทธศาสตร์, เป็นปัญหาที่น่า

เห็นใจ รับเอาอย่างชินตูลงใจไว้เต็มที, แล้วก็บอกลูกตึก ๆ ว่า
นี่ก็เป็นพุทธเสียด้วย, พิธีไสยศาสตร์ต่าง ๆ ก็หลอกลูกตึก ๆ
ว่าเป็นพุทธเสียด้วย จึงมีการบูชาบวงสรวง เช่น อ้อนวอน
ตามแบบนั้นแหละ แก้วตึกในพระพุทธรูปศาสนา, มันก็เลยยุ่ง
ไปหมด, ตึก ๆ ยุ่งจนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอย่างไรแน่.

ตึก ๆ จะต้องรู้ว่า อะไรเป็นไสยศาสตร์, อะไรเป็น
พุทธศาสตร์ นี่สำคัญมาก, ค่อย ๆ บอกให้เขารู้, ค่อย ๆ บอก
ให้เขารู้. แต่ถ้าพ่อแม่ไม่รู้แล้วใครจะบอก มันมีปัญหา
อย่างนี้ ปัญหาทางการศึกษามันลำบากอย่างนี้, มันกลายเป็น
ว่า ต้องอบรมกันทั้งพ่อแม่และทั้งลูก ให้มีความเข้าใจถูกต้อง
ในเรื่องความเป็นไปตามอำนาจแห่งเหตุผล แล้วรู้ว่าจิตนั้นมัน
ลึกลับซับซ้อน มันทำอะไรที่เข้าใจได้ยาก, เราจึงเข้าใจผิดต่อ
สิ่งที่เรียกว่าจิตกันมากมาย เรื่องทางไสยศาสตร์มันก็เกิดขึ้น
อย่างนี้, ขอให้ระวังให้ดี.

ควรรู้ว่ากายและจิตเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้.

ที่นี้ เด็ก ๆ นี้ ควรจะรู้จักสิ่งที่เรียกว่าจิตตามสมควร
แม้จะไม่รู้หมด, รู้ในขนาดที่ว่า จิตเป็นสิ่งที่อบรมได้ เท่านั้น

สำคัญ, จิตเป็นสิ่งที่อบรมได้ ก็หมายความว่าเปลี่ยนแปลงได้, ให้ความรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ตายตัว. ถ้าแต่กรู้อัจฉริยะเป็นสิ่งที่อบรมได้ ทำการเปลี่ยนแปลงได้ มันก็พอใจ ที่ว่าจะทำอย่างไร ให้มันเป็นจิตที่ดี. ให้แต่กรู้อัจฉริยะ, และดีอย่างไร, จิตที่จะมีประโยชน์ อย่างไม่ดีประโยชน์อย่างไร, นอกจากว่าจิตเป็นสิ่งที่อบรมได้แล้ว ร่างกายก็เป็นสิ่งที่อบรมได้ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับจิตได้, การอบรมแต่จิต มันก็เป็นไปไม่ได้ ถ้าร่างกายมันไม่เหมาะสม. เพราะฉะนั้น ร่างกายก็เป็นสิ่งที่อบรมได้เช่นเดียวกับจิต, ฉะนั้นขอให้เรา อบรมพร้อม ๆ กันไปทั้งทางร่างกายและทั้งจิต ให้ร่างกายเป็น พื้นฐานของจิต.

ความนึกคิดนี้ยังไม่มีที่สิ้นสุด ยังจะเป็นไปอีกมาก แต่เราจะต้องรู้ว่าอะไรจำเป็น, อะไรไม่จำเป็น, อะไรจำเป็นก่อน อะไรจะต้องมีเดี๋ยวนี้ อะไรรอไว้ก่อนก็ได้ จนเห็นว่าการทำให้หมดปัญหาให้หมดความทุกข์นี้จำเป็นที่สุด อย่าให้พ่อแม่ต้องน้ำตาไหล, อย่าให้ตัวเองต้องน้ำตาไหล, นั่นถูกต้องที่สุด จำเป็นที่สุด.

แม้กระทั่งทำให้เด็ก ๆ รู้ว่า ผู้ใหญ่หวังอยู่ว่า เราจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต มันอาจจะทำให้เด็กอวดดีไปก็ได้, แต่เราก็มีวิธีพูดที่จะไม่ให้เด็กอวดดี, เพียงแต่ให้รู้ว่าผู้ใหญ่เขาหวัง, บิคา มารดาเขาหวังให้เราเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต ที่นั่งอยู่ ที่หน้าอยู่ ให้เรารู้จักความรับผิดชอบอันนี้, อย่าบ่ดความรับผิดชอบอันนี้ มันจะสอนได้ แม้ว่าจะเป็นทารกลูกเด็ก ๆ อายุ น้อย ๆ มันจะได้เตรียมตัวสำหรับที่จะเป็น, เป็นคนดีที่มีคุณค่า, มันจะอวดดี จะหยิ่งผยองไปบ้างก็ไม่ใช่ไร ถ้าจะหยิ่งผยองไปในทางที่ว่าเราจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต มันไม่เสียหายอะไร แต่แล้วมันก็ค่อย ๆ รู้ได้เอง โตขึ้นมันก็ค่อย ๆ รู้ได้เองว่า เราควรจะทำอย่างไร เท่าไร เพียงไร เมื่อไร มันก็รู้ได้เอง, แต่ขอให้เขารับในความรู้สึกที่ว่า เราเป็นผู้ที่มีค่า, มีความรู้สึกสูงสุดว่ามี self respect, เราเคารพคุณค่าของเราคุณค่าอันสูงสุดแห่งความเป็นมนุษย์ มันอยู่ที่ความเป็นมนุษย์ของเรา, จะปรับปรุงความเป็นมนุษย์ให้ดีที่สุด ให้เด็กเขายอมรับอย่างนี้ แล้วเขาก็จะเตรียมตัวสำหรับที่จะเป็นอย่างนั้น. ความรู้อย่างนี้ไม่เพียงพออาจจะอวดดีไปบ้างอาจแบ่งไปบ้างก็ไม่ใช่ไร แล้วมันก็ค่อย ๆ หายไป, ลดลงมาเหลือว่า

ทำหน้าที่ให้ถูกต้องพอดีกันอย่างไร. นี่เราจะมีเด็กลักษณะ
 อย่างนี้. นี่เรื่องเด็กที่เราต้องการมีลักษณะอย่างนี้แหละ, เรา
 จะทำได้หรือไม่ ในการที่เตรียมเด็กของเราให้เป็นอย่างนี้.

อบรมให้เด็กเข้าใจศาสนาโดยถูกต้อง.

เอ้า, ที่นี้ก็จะมีมองดูไป ทิศทางอื่นต่อไปว่า จะให้
 เด็กของเรารู้จักพระพุทธเจ้าในลักษณะอย่างไร, เราจะมีพระ-
 พุทธเจ้าอย่างไรให้แก่เด็กของเรา. เดียวกันมันมีอะไรก็
 จะโทษใครก็ได้ พอเด็กเขาเข้าไปในโบสถ์ โบสถ์ที่ศักดิ์-
 สิทธิ์หรือที่สูงสุด ที่แพง เด็กก็เริ่มเข้าใจผิดต่อพระพุทธเจ้า
 เพราะนั่งอยู่บนบัลลังก์งาช้างหลายๆ ชั้น มีเศวตฉัตรก็นั่ง
 บนศิระระ พอเด็กเห็นภาพอย่างนี้ เด็กจะเข้าใจผิดต่อพระ-
 พุทธเจ้าทันที ความคิดจะเดินทิศทางไปทางไหนก็ไม่รู้, ไม่
 มองเห็นว่า พระพุทธเจ้าอยู่ในกระท่อมอย่างกระท่อมคน
 ขอทานนั่นแหละ เด็กไม่เคยรู้ไม่เคยมองเห็น. ไปดูซิ ซาก
 พระกัณธกุฎีทั้งหลาย มันไม่ดีไปกว่ากระท่อมคนขอทาน,
 อย่าไปดูหลังที่เขาเสริมสร้างที่หลังใหญ่โตมโหฬาร นั่นมัน
 รุนหลังทั้งนั้น. แต่ถ้าว่าพระกัณธกุฎีในยุคแรก โดยแท้ๆ

แล้ว มันก็ไม่ใหญ่ไปกว่ากระท่อมของคนขอทาน, แล้ว
 พระพุทธเจ้าจะมานั่งอยู่บนบัลลังก์งาช้าง ข้างบนก็เสวต-
 ฉัตรโตอย่างไร. นี่มันลำบาก ลำบากเสียแล้วที่จะทำให้เด็ก ๆ
 รู้จักพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง เพราะพอเขาเข้าไปในโบสถ์
 เขาก็รู้จักพระพุทธเจ้าในลักษณะที่ผิดความจริงไปเสียแล้ว.

รู้จักพระพุทธเจ้าให้ถูกต้อง.

จะอธิบายกันได้ไหม จะอธิบายกันได้ไหม? ให้เด็ก
 รู้ว่าพระพุทธเจ้าท่านเป็นอย่างไร มีชีวิตอย่างไร, แล้วเด็กจะ
 เข้าใจไปว่าในพระพุทธรูปนั้นมีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์สิงอยู่ เพราะ
 ผู้ใหญ่ทำให้รู้สึกอย่างนั้น, เป็นลัทธิ animism ของคนป่า
 มีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์สิงอยู่ในรูปเคารพนั้น, เป็นลัทธิ animism
 ของคนป่า. เกือบ^๕เราก็ทำให้เด็ก ๆ เข้าใจอย่างนั้น พระ-
 พุทธรูปองค์^๕ต้องเอาของอย่าง^๕ไปถวาย พระพุทธรูปองค์^๕
 ต้องเอา^๕ไปถวายไปถวาย มันก็ทำให้เกิดความคิด ความ
 เข้าใจผิดต่อพระพุทธรูป ในฐานะเป็นสิ่งที่^๕มีวิญญาณสิงอยู่ใน
 นั้น.

ทำอย่างไรจะให้เด็กรู้จักพระพุทธเจ้าว่า เป็นผู้ยอดเยี่ยม
 ที่สุดทำสูงที่สุด, ทำสูงที่สุด, ช่วยโลกทั้งโลกทุก ๆ โลก.
 ท่านมีการเสียสละเหลือประมาณไม่มีใครเสียสละเท่า ไม่มี
 รดยนต์ท่านเดินด้วยเท้า, ไปไหนที่ท่านต้องการจะไปโปรด
 ไปสอน ท่านไม่นั่งยานพาหนะที่เทียมด้วยสัตว์มีชีวิต เช่น
 เกวียน เช่นรถม้า ท่านไม่นั่ง เพราะว่ามันเทียมด้วยสัตว์มี
 ชีวิต. ฉะนั้น ท่านก็ต้องเดิน—เดิน, การเดินเป็นโยชน์ ๆ
 เป็นของธรรมดาสำหรับพระพุทธเจ้า แต่ท่านก็ทำได้ด้วยความ
 เสียสละ. ก่อนจะเดินเข้าห้วง ท่านนึกว่าวันนี้จะไปโปรดใคร
 แล้วก็ไปโปรดจนได้, ไปบิณฑบาต ไปโปรดจนได้, จะเป็น
 คนชนิดไหนก็ตาม ท่านไปจับที่นั่นไปพูดที่นั่น ไปทำให้
 เขาเกิดความเข้าใจถูกต้อง จะเป็นเศรษฐี เป็นคหบดี เป็น
 ขาวนา เป็นพ่อค้า เป็นอะไรแล้วแต่, บางทีไปโปรดลัทธิ
 อื่นก็มี: เทียงพักผ่อน, บ่ายมาที่วัด ก็สอนคนที่ไปหาที่วัด
 ประชาชนที่ไปหาที่วัด ก็สอนกันตอนบ่าย, พอตอน ค่ำก็
 สอนพระเณรประจำวัด, พอตอนดึกก็สอนเทวดา บาลีเป็น
 อย่างนั้น :-

ปทุมเท บัญชปาตณฺจ สายณฺเท ธมฺมเทสนํ
 ปโทเส ภิกฺขุ โอวาทํ อทุคฺครตฺเต เทวปณฺหิ
 ปจฺจุเสว คตฺตกาเล ภพฺพาทพฺเพ วิโลกนํ.

จะเป็นเทวดา พระราชา หรือเทวดามาจากฟ้าก็ตามใจ มาหา
 เวลาตีกทั้งนั้นเลย ในบาลีมันมีอย่างนั้น. กองทัพถือคบเพลิง
 ไปหาพระพุทธเจ้าทั้งนั้นเวลาตีก, พระเจ้าอชาตศัตรูหรือ
 พระเจ้าแผ่นดินไหนก็ไปหาพระพุทธเจ้าในเวลาตีกทั้งนั้น.
 ทรงพักผ่อนนอนแล้ว พอหัวรุ่งก็นึกเล็งญาณส่องโลก ว่าจะ
 ไปโปรดใครอีก. ท่านทำงานครบวงจร เหน็ดเหนื่อยขนาดนี้.

ขอให้เด็กมองเห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงทำงาน อย่างนี้
 เหน็ดเหนื่อยอย่างนี้, ท่านมิได้รับค่าจ้างเงินเดือนอะไรที่ไหน.
 ท่านอยู่อย่างคนขอทาน, รับประทานอาหารอย่างเดียวกับ
 คนขอทาน, ท่านกระทำอย่างนี้. ให้เด็กรู้จักพระพุทธเจ้า
 ที่ถูกต้องเสียทีเถอะ. เขาจะได้มีความคิดที่จะเอาอย่างว่า
 อยู่ให้มันต่ำที่สุดแล้ว ทำให้มันสูงที่สุด สูงยิ่งกว่าเทวดา.

เราจะพยายามให้เด็กเข้าใจข้อเท็จจริงอันหนึ่งว่า พระพุทธเจ้าทรงมีพระคุณยิ่งกว่าพ่อแม่, ยิ่งกว่าพ่อแม่ เพราะ ว่าพระพุทธเจ้าท่านช่วยให้พ่อแม่ของเราเดินถูกทาง, ให้พ่อแม่ของเราปฏิบัติถูกทาง, ให้พ่อแม่ของเราสามารถคลอบคอบดูแลบุตรโดยถูกทาง, ท่านช่วยให้พ่อแม่ของเราเดินถูกทาง. ถ้าพ่อแม่ของเราเดินไม่ถูกทางเราก็ไม่ได้เกิดขึ้นมา, เราก็ทำผิดหมด. พระพุทธเจ้าจะต้องมีพระคุณมากกว่าพ่อแม่, ให้เขาฝังความรู้สึกลึกลงไปในพระพุทธเจ้าให้ถูกต้อง. พ่อแม่คลอบคอบเรามา เลี้ยงเรามา อบรมเรามา สั่งสอนเรามา, ช่วยเหลือเรามา ก็เพราะการนำของพระพุทธเจ้า.

ทีนี้มาถึงข้อที่ว่า พระพุทธเจ้าองค์จริงอยู่ที่ไหน, ลูกเด็ก ๆ ก็มีพระพุทธเจ้าองค์จริงอยู่ที่พระพุทธรูปอย่างทีกล่าวแล้ว เพราะ ผู้ใหญ่สอนให้คิดเช่นนั้น : พระพุทธรูปคือพระพุทธเจ้า, แล้วก็เชื่อตามที่คิดเอาเองว่า จะเป็นอย่างไร คนที่ไม่ได้รับการศึกษาก็ว่า พระพุทธเจ้าอยู่ที่พระธาตุ, พระสารีริกธาตุ, พระบาท พระอะไรก็ตาม พระพุทธเจ้าอยู่ที่นั่น, ทีนี้ก็เป็นพระพุทธเจ้าชนิดสำหรับผู้ที่มิปัญญาเพียงเท่านั้น. ทีนี้คนที่มีการศึกษาธรรมคา ๆ แม้ในระดับมหาวิทยาลัย เอ้า, ก็

รู้ว่าพระพุทธเจ้าเป็นบุคคลคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ เกิดในประเทศอินเดีย, สอนอยู่ที่ท่าสิบบีแล้ว ตายแล้วนิพพานแล้ว ก็มีเท่านั้น นี่การศึกษาที่คนธรรมดารู้จักพระพุทธเจ้า.

แต่พระพุทธเจ้าท่านปฏิเสธ พระพุทธเจ้าในลักษณะนั้น, ท่านตรัสว่าผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา, ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม ผู้ใดเห็นเราผู้นั้นเห็นธรรม. ผู้ใดไม่เห็นธรรม แม้แต่จะจับจิวรของเราไว้ก็ชื่อว่าไม่เห็นเรา. นี้พระพุทธเจ้าชนิดนี้ใครเห็นบ้าง, ใครมีบ้าง. ลูกเด็ก ๆ ยังไม่อาจจะมี, เขาก็มีพระพุทธรูปไปก่อน, มีพระธาตุไปก่อน มีอะไรตามความรู้ที่เรียนมาในหนังสือไปก่อน ตามที่เราให้เด็ก ๆ เรียน ท่องว่าพระพุทธเจ้าก็คือบุคคลอย่างนั้นนะ, อย่างนั้นจนกว่าเด็กจะรู้ว่า พระพุทธเจ้าพระองค์จริงคือพระธรรม ธรรมอะไร ธรรมที่ไหน.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสในที่อีกแห่งหนึ่งว่า ผู้ใดเห็น ปฏิจสมุปบาท ผู้นั้นเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็น ปฏิจสมุปบาท ปฏิจสมุปบาทก็คืออาการที่ทุกข์มันเกิดขึ้นอย่างไร อาการที่ทุกข์มันดับลงไปอย่างไร, อาการที่ทุกข์เกิดและดับลงอย่างไรนั้นเรียกว่า ปฏิจสมุปบาท ผู้ใดเห็น

ปฏิจอกสมุปบาท ผู้นั้นเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา
 ฉะนั้น จะต้องเห็นการเกิดขึ้นแห่งธรรม : ความทุกข์เป็น
 อย่างไร, ทุกข์ดับลงไปอย่างไร ที่ว่า เห็นธรรมคือเห็นเรา ก็
 หมายความว่า เราสามารถที่จะดับทุกข์ได้ นั่นเอง, นี้พระพุทธ-
 เจ้าพระองค์จริง ที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์จะให้ทุกคนรู้จัก.

แล้วท่านก็ตรัสว่า ธรรมะที่แสดงแล้ว, วินัยที่บัญญัติ
 แล้ว, จักอยู่เป็นพระศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย ในเวลาที่
 ล่วงลับไปแล้วแห่งเรา. พระศาสดาพระองค์จริง คือธรรม-
 วินัยที่ดับทุกข์ได้ จะอยู่กับท่านตลอดไป ไม่เคยตาย ไม่เคย
 ตาย, เราก็มักมีโอกาสที่จะบอกพวกเด็ก ๆ ว่า พระพุทธเจ้าองค์
 จริงไม่เคยตาย พร้อมทั้งจะปรากฏขึ้นในจิตใจของเรา เมื่อไรก็ได้
 ที่ไหนก็ได้ ขอให้เราพยายามให้มีพระพุทธเจ้าพระองค์จริง
 เกิดขึ้นในจิตใจของเราคือดับทุกข์ได้ มีปัญญาดับทุกข์ได้ มี
 ความรู้ที่ดับทุกข์ได้ หรือจะเอาจิตก็ได้ ที่มันมีความรู้จน
 ดับทุกข์ได้ นี้คือพระพุทธเจ้า, เรามีพระพุทธเจ้าชนิดนี้กัน
 เกิด, แม้ว่าเดี๋ยวนี้เราจะมึนน้อย ก็ขอให้มึนมากขึ้นไป จน
 ดับทุกข์ได้ ดับทุกข์ได้หมด เราก็มักมีพระพุทธเจ้าหมด มีอยู่
 ในเรา.

หรืออาจจะพูดได้ว่า เราก็เป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง พระองค์หนึ่งเหมือนกัน, แม้แต่องค์น้อย ๆ อย่างนี้ ไม่ค่อยมีใครกล้าพูด, โดยเฉพาะฝ่ายเถรวาทที่เคร่งครัดไม่กล้าพูดเช่นนี้ว่าเราจะเป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง, แต่ถ้าฝ่ายมหายานเขาอิสระเขากล้าพูด, ทำจนดับทุกข์ได้เหมือนพระพุทธเจ้า เราก็เป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งขึ้นมา, พระพุทธเจ้าก็เต็มไปด้วยหมดทั้งจักรวาล. เด็ก ๆ ก็จะกล้าคิดว่า พระพุทธเจ้านั้นเป็นสิ่งที่เราทำให้มีขึ้นมาได้ในเรา ตามที่ตรัสว่าจะอยู่กับเรอทั้งหลายตลอดกาล, แม้ว่าร่างกายนี้จะดับไปแล้ว. นี่พระพุทธเจ้าแม้สำหรับเด็ก ๆ ก็ควรจะได้รู้อย่างนี้, แต่เดี๋ยวนี้พ่อแม่ของเขา ก็ไม่รู้ แล้วจะสอนให้เด็ก ๆ รู้ได้อย่างไร.

ฉะนั้น การที่จะจัดการศึกษาอนุบาล ให้เด็ก ๆ ได้รู้จักพระพุทธเจ้าได้สักเท่าไร นั้น ไปพิจารณาคุณเกิด, จะเอาพระพุทธรูปเป็นพระพุทธเจ้าอย่างเดิมอยู่เรื่อยไปนั้น เด็กก็ไม่รู้จักโต, แล้วมันก็จะมีความยึดให้เห็นผิด, ที่เดินผิดไปในทางสติปัญญา ทางสัมมาทิฐิ.

รับประดิษฐานพระพุทธเจ้า ที่มีความหมายที่ถูกต้องลงไป ในจิตใจของเด็ก, เด็ก ๆ ก็จะมองเห็นว่า

พิธีพุทธภิเษกที่เขาทำกันนั้น เป็นเรื่องเด็กเล่น เป็นเรื่องเล่นละคร คือเสกก้อนอิฐก้อนหิน ทองเหลือง ให้เป็นพระพุทธรเจ้า, นี่มันเป็นเรื่องเด็กเล่น. พระพุทธรเจ้าองค์จริงจะทำขึ้นอย่างนั้นไม่ได้, จะเสกกันอย่างนั้นไม่ได้. บุญญาที่ช่วยให้เราดับทุกข์นั้นแหละ แม้แต่ว่าการศึกษาเล่าเรียนของเรา ในโรงเรียนที่จะช่วยให้เราดับทุกข์ได้, นี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธรเจ้า ซึ่งจะเป็นพระพุทธรเจ้าเต็มรูปแบบในที่สุด. ขอให้เด็กเตรียมตัวที่จะมีพระพุทธรเจ้าที่ถูกต้องกัน อย่างนี้ไปตั้งแต่เล็ก ๆ เติบ. การที่เด็กจะสร้างโลกในอนาคตเป็นสิ่งที่หวังได้, หวังได้, เด็ก ๆ จะสร้างโลกในอนาคตได้, ถ้าเขารู้จักพระพุทธรเจ้าอย่างถูกต้องกันในลักษณะเช่นนี้.

รู้จักพระธรรมให้ถูกต้อง.

ที่นี้ก็พูดถึงพระธรรมบ้าง เด็กก็เป็นธรรมคา รู้อย่างที่ว่าพ่อแม่บอกให้รู้พระธรรม ก็คือไบลาน คือตู้พระไตรปิฎก หรือเล่มพระไตรปิฎก หรือแม่แต่เสียงที่พระเทศน์ออกไปแจ้ว ๆ, นี้ก็เป็นพระธรรม เด็กเขาก็รู้เท่านั้น เด็กไม่รู้ว่า พระธรรมคืออะไร.

มันก็อย่างเดียวกับพระพุทธเจ้าแหละ *ความรู้ที่ดับ*
ทุกข์ได้และปฏิบัติตามนั้นแล้วดับทุกข์ได้, เกิดผลขึ้นมาเป็น
ความดับทุกข์ได้ นั่นแหละคือพระธรรม. พระธรรมที่แท้
 จริง ไม่ใช่ตู้โบราณ, ไม่ใช่ตู้พระไตรปิฎก, ไม่ใช่เสียงแสดง
 ธรรม, หรือ *ไม่ใช่อะไรที่เป็นวัตถุ*. แต่เป็นความรู้ เป็น
 การกระทำ เป็นผลของการกระทำที่มันดับทุกข์ได้, เหมือน
 ที่เด็ก ๆ เรียนหนังสือในโรงเรียน เรียนให้รู้ที่จะประกอบอาชีพ
 แล้วก็ไปประกอบอาชีพ แล้วก็ไ้ผลจากการประกอบอาชีพ,
 ทั้งหมดนี้มีลักษณะอย่างไร พระธรรมก็มีลักษณะอย่างนั้น
 แหละ.

ขอให้เด็กเตรียมตัวรู้ รู้จักพระธรรมไว้ให้ถูกต้อง
 ให้รู้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป, อย่ามัวเห็นแต่ว่าเป็นตู้พระธรรม ตู้พระไตร
 ปิฎก โบราณคัมภีร์อะไร อย่างที่เขาเรียก ๆ กัน ที่เขาใช้ทำ
 พิธีกัน, นั่นมันเป็นเรื่องพิธี, บอกให้รู้ว่า *นั่นเป็นเรื่องพิธี*.
 ความจริงมันอยู่ลึกกว่านั้น, มันเป็นเรื่องจริง. ให้เด็ก ๆ เขา
 รู้จักพระธรรมเป็นจุดตั้งต้นที่ถูกต้องกันเสียอย่างนี้ มันจะง่าย
 ขึ้น, อนาคตจะควรรู้เท่าไร, ประถมจะควรรู้เท่าไร, มัธยม
 จะควรรู้เท่าไร, มันก็เป็นแนวเดียวกันอย่างนั้นแหละ.

รู้จักพระสงฆ์ให้ถูกต้อง.

ที่นี้มารู้จัก พระสงฆ์ กันเสียบ้าง ว่าไม่ใช่เพียงแต่คนที่เอาผ้าเหลืองมาห่ม, เด็ก ๆ มันรู้จักเพียงเท่านั้น, เด็กทารกก็รู้จักเพียงเท่านั้น เพราะพ่อแม่เขาบอกให้เพียงเท่านั้น, ตัวเหลือง ๆ มาแล้วไว้วัย ก็ยกมือไหว้ สาธุ มันก็เลยมารู้เพียงเท่านั้น. ให้เขารู้ว่า พระสงฆ์คือ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการดับทุกข์ตามแบบของพระพุทธเจ้า, แล้วยังจะสืบวิชาอันนี้ไว้ให้คนชั้นหลัง ไว้ตลอดกาลนิรันดร. พระสงฆ์นี้ปฏิบัติตามพระพุทธเจ้า ดับทุกข์ได้แล้ว จะสืบอายุการปฏิบัตินี้ไว้ให้สำหรับคนชั้นหลัง มาถึงพวกเราและต่อไป, พระสงฆ์คืออย่างนั้น, ไม่ใช่เพียงแต่ว่าห่มเหลืองแล้วก็เป็นพระสงฆ์, เด็ก ๆ ก็จะไม่หลงในคำว่าพระสงฆ์ เหมือนที่หลง ๆ กันอยู่จนเกิดเรื่องเกิดราวที่ไม่น่าดู.

นี่เราต้องการให้เด็กรู้จัก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สำหรับเด็ก ที่เป็นจุดตั้งต้นอย่างนี้. มันคงจะทำได้น้อยในชั้นอนุบาล แต่มันก็ทำได้, ถ้าไม่ทำไว้แต่ชั้นอนุบาล สัญชาติญาณย่อมไปใน

ทางกิเลส เป็นหนักรกปกปิดเสียหมดแล้ว มันยากที่จะผั่ง
 อะไรลงไป. ฉะนั้น จึงนึกถึงคำพูดข้อที่ว่า เหตุผลที่จะ
 ต้องรีบทำแก่เด็กชั้นอนุบาลนั้น มันมีเหตุผลอย่างนี้ เพราะว่า
 สัญชาตญาณของเด็กกำลังจะแปรไปในทางกิเลส *ไม่ให้มันแปร
 ไปในทางกิเลส*, อย่าให้มันเพิ่ม รีบใส่อะไรเข้าไปเสียก่อน
 ที่มันจะได้อยู่ในลักษณะที่ถูกต้อง ฉะนั้น พยายามที่จะให้
 เขารู้จักตัวเองอย่างไร, รู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 อย่างไม่, ก็รีบทำเสียเถอะ เท่าที่จะทำได้.

ต้องรู้จักเคารพสิ่งสูงสุดคือน้ำ.

ที่นี้ก็มีเรื่องต่อไปที่ควรจะพูด เราจะสอนเด็กให้รู้จัก
 สิ่งสูงสุด, ขอใช้คำว่าสิ่งสูงสุด, จะไม่ใช่คำว่าพระเป็นเจ้า
 หรือพระพุทธเจ้าหรืออะไรก็ตามที่เขามักจะใช้กัน. คำว่าสิ่ง
 สูงสุดนั้นเป็นคำรวม รวมดีที่สุด, สูงสุดเพราะเราต้องเคารพ
 เพราะเราต้องเชื่อฟัง เพราะเราต้องปฏิบัติตาม เพราะเรา
 ต้องมี ให้อยู่กะเราให้จงได้, เรียกว่าสิ่งสูงสุดก็แล้วกัน.
 ถ้าถือศาสนามีพระเจ้า เขาก็มีพระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด, เขาไปอยู่
 กับพระเจ้า, เป็นอันเดียวกับพระเจ้า, มีสิ่งสูงสุดที่พระเจ้า.

แต่เราชาวพุทธ จะมีอะไรเป็นสิ่งสูงสุด เด็ก ๆ อาจจะตอบว่า
มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสิ่งสูงสุด เอ้า, ก็ได้
เหมือนกัน.

แต่เราอยากจะถามว่า พระพุทธเจ้าเคารพอะไร นี้
เด็กยังไม่รู้ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์เคารพธรรม, หน้าที่,
พระพุทธเจ้าตรัสไว้เอง เมื่อท่านตรัสรู้แล้วใหม่ ๆ, ท่านจึงน
ขึ้นมาว่า เอ๊ะ! นี่จะเคารพใคร, เมื่อตรัสรู้แล้วไปทบทวนทบทไป
ทบทมาว่า โอ, ก็เคารพธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่. เด็ก ๆ
ของเราจะต้องรู้ว่า เนื้อพระพุทธเจ้าขึ้นไป ยังมีสิ่งที่พระ-
พุทธเจ้าต้องเคารพ จะไปสูงสุดอย่างไร, สิ่งนั้นคือหน้าที่.
เอ้า, ที่นี้ ก็มาบอกเรื่องหน้าที่ หน้าที่ รวยละเอียดที่จะช่วย
ให้เรารอด ไม่ตายและไม่เป็นทุกข์.

อะไรจะช่วยให้เรารอด พระพุทธเจ้าก็ช่วยไม่ได้,
ท่านได้แต่บอกว่า ให้ทำหน้าที่อย่างนั้น ๆ แล้วท่านจะรอด.
พระพุทธเจ้าจะช่วยให้รอดเองไม่ได้ ท่านกลับมอบหมายให้
ทำหน้าที่อย่างนั้น ๆ ปฏิบัติอย่างนั้น ๆ แล้วมันก็จะรอด, เพราะ
ฉะนั้น สิ่งที่จะช่วยให้เรารอดก็คือหน้าที่ ที่เราจะต้องปฏิบัติ

พระพุทธเจ้าก็ทรงกำชับว่า **ต้องเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง**, หมายความว่า **ต้องทำหน้าที่ด้วยตนเอง** แล้วหน้าที่มันก็จะช่วยผู้นั้น, เพราะฉะนั้นสิ่งสูงสุดที่จะช่วยเราได้จริงก็คือหน้าที่ต้องช่วยตัวเอง มีหน้าที่ หน้าที่ หน้าที่.

พระพุทธเจ้าท่านทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้าอย่างไม่มีใครจะเปรียบได้ อย่างที่เล่ามาแล้วเมื่อตะกี๊ ครอบงวจรจนกระทั่งสิ้นชีวิต, จะดับขันธ จะปรินิพพานอยู่หยกๆ แล้ว ยังมีคนมาขอให้สอน, **ปริพพาชกคนสุดท้าย**. พระสงฆ์ทั้งหลายว่า โอ้, มันเกินไปแล้ว ท่านจะปรินิพพานอยู่เดี๋ยวนี้ยังมากวน, ไล่มันไป, ไล่ไปเสีย. **พระพุทธเจ้าว่า อย่าไล่, อย่าไล่** ให้เข้ามา. **ท่านก็สอน** สอน จนปริพพาชกคนนี้ บรรลุธรรม ถึงที่สุดเป็นพระอรหันต์, เป็นสาวกองค์สุดท้าย, ต่อมาไม่กี่นาทีท่านก็นิพพาน. **กิดคู้ท่านเคารพหน้าที่ก็มาน้อย**. แล้วเราเคารพหน้าที่กันอย่างนี้หรือเปล่า. **เดี๋ยวนี้คนในโลกนี้มีแต่ขบถหน้าที่ หลอกหลวงหน้าที่ เอาเปรียบหน้าที่ โทกทหน้าที, มันไม่เคารพหน้าที่** โลกมันจึงวุ่นวาย ถ้ามันเคารพหน้าที่ **ปัญหามันจะหมด**.

ฉะนั้น สิ่งสูงสุดคือหน้าที่ สูงจนพระพุทธเจ้าเคารพ
แล้วมันสูงเพราะไม่มีใครช่วยได้นอกจากหน้าที่. เราอาจ
บอกเด็ก ๆ ว่าพระเจ้า พระเป็นเจ้า มาสักผุ่หนึ่งก็ช่วยไม่ได้
ถ้าคนไม่ทำหน้าที่, ถ้าคน ๆ นี้ไม่ทำหน้าที่อะไรเลย ให้พระเจ้า
มาสักผุ่หนึ่ง มากันทุก ๆ พระเจ้า ก็ช่วยไม่ได้. เพราะ
ฉะนั้น สิ่ง^๕ที่ช่วยได้จริง คือหน้าที่, หน้าที่นี้เขารู้จักกันมาตั้งแต่
ก่อนพระพุทธเจ้าเกิดโน้น แต่เป็นหน้าที่ต่ำ ๆ, แล้วหน้าที่
ก็รู้จักสูง สูง—ขึ้นมา ธรรมะสูงขึ้นมา สูงขึ้นมาจนพระพุทธเจ้า
เกิดขึ้น ท่านก็สอนหน้าที่สูงสุด บรรลุมรรค ผล นิพพาน
ก็ยังเรียกหน้าที่ หน้าที่ อยู่โน้นแหละ.

ทุกคนจะต้องรู้ว่า หน้าที่คือสิ่งที่จะช่วยให้รอด ตั้งแต่
กันจนถึงที่สุด, เลยเคารพหน้าที่ บุชาหน้าที่, เหมือนที่
พระพุทธเจ้าท่านเคารพธรรมะคือหน้าที่ ท่านทำหน้าที่ของ
ท่านแล้ว, ท่านช่วยผู้อื่นได้ทำหน้าที่ช่วยตัวเองด้วย, นี้พระ-
พุทธเจ้าท่านเป็นอย่างนี้ จึงให้ถือว่าสิ่งสูงสุดนั้น คือหน้าที่,
แล้วก็ขยายออกไปอีกคำว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์, ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด ไม่มี
อะไรนอกจากหน้าที่, หน้าที่ที่ถูกต้องคือสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด
ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกนั้น ไม่รู้ว่าอะไร บ้า ๆ

บอกก็ได้. ขอให้รู้ว่า หน้าที่ที่ตรงนี้ ที่ถูกต้องต่อการ
กับทุกข์, หน้าที่นี้คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์แท้จริง จะช่วยกับทุกข์
ให้ได้สิ้นเชิง.

ฉะนั้นจะไปอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกให้บ่วยการ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์มันอยู่ที่หน้าที่ ที่เรากระทำไปโดยถูกต้อง, แล้ว
มันจะช่วยยิ่งกว่าสิ่งใด. ถ้าทำหน้าที่นั้นมันไม่ถูกต้อง ให้สิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์มาเป็นฝูง ๆ มันก็ช่วยไม่ได้, ฉะนั้น อย่ามัวไปอ้าง
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกเสียเลย จะมีสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่แท้จริง
ที่ถูกต้อง ก็คือหน้าที่ที่ประพฤติกฎถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ
ที่พระพุทธเจ้าได้สอนไว้ว่าจะกับทุกข์กันอย่างไร, นี่คือสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์.

ถ้าลูกเด็ก ๆ ของเรารู้จักฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างนี้ มา
ตั้งแต่เล็ก ๆ ก็จะดีมาก. เด็กวันมันไม่รู้จักดอก มันก็ต้อง
ไปฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามที่พ่อแม่เคยถือกันมา, จะไปสอบไล่
สักทีก็ไปไหว้กุฎิศักดิ์สิทธิ์ เจตีย์ศักดิ์สิทธิ์ อาตมาก็เคยเป็น
เด็ก ๆ ผู้ใหญ่หรือเพื่อนเขาสอนกันอย่างนั้นแหละ ไปไหว้
ไปบูชาแล้วไปสอบไล่ แล้วจะสอบไล่ได้ มันมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์
อย่างนั้นมาเรื่อย ๆ.

ขอให้รู้ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แท้จริงนั้นคือสิ่งที่ช่วยได้, แล้วสิ่งที่ช่วยได้ คือการปฏิบัติถูกต้อง ตามกฎเกณฑ์ของ ธรรมชาติ. พระพุทธเจ้าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็เพราะท่าน ช่วยได้, ช่วยให้เราช่วยตัวเองได้. ท่านมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ การดับทุกข์ได้ ดับกิเลสได้, นั่นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท่านก็ มอบหมายให้เรา, แล้วเราก็มາทำการช่วยตัวเอง. สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็คือหน้าที่ที่กระทำโดยถูกต้อง, มันจะเป็นการโอหังไปไหม ที่พูดอย่างนี้ ก็ไปคิดดูเอาเอง, ควรจะสอนเด็กสักเท่าไร. แต่ที่ว่าถ้าเด็กจะเป็นพุทธะ, เป็นพุทธบริษัทแล้วจะต้องมีความ เข้าใจอันนี้, ไม่เป็นไสยศาสตร์โดยประการทั้งปวง.

กฎธรรมชาตินั้นศักดิ์สิทธิ์ฝืนไม่ได้, ในพุทธศาสนา เราเรียกว่า *กฎอหิปปัจจยตา* หรือ *กฎปฏิจสมุပဘတ* นั้นแหละ *กฎศักดิ์สิทธิ์ฝืนไม่ได้*. ต้องเคารพอย่างยิ่งในฐานะเป็นของ ศักดิ์สิทธิ์, เมื่อเราปฏิบัติตามกฎนั้นแล้ว เราก็ดับทุกข์ได้ ขอให้เข้าใจอย่างนี้.

การสอนเรื่องสังคม.

เอ้า, ที่นี้มาคุยกันถึงเรื่องทางสังคม, ทางสังคม เราควรจะให้เด็ก ๆ ทารกของเรา รู้เรื่องนี้สักเท่าไร, อย่างไร.

ข้อแรกที่สุดที่จะต้องให้เขา รู้ ก็คือว่า *เราอยู่คนเดียวในโลกไม่ได้* ให้ถือหลักนี้เป็นหลักเถอะ แล้วเรื่องทางสังคม มันจะถูกต้อง. ถ้าสมมติว่าเขายกโลกทั้งหมดให้เรา ทั้งโลกทุกโลกทั้งหมดให้เราอยู่คนเดียว แล้วจะอยู่ได้ไหม มันก็อยู่ไม่ได้, มันต้องมีหลาย ๆ คนช่วยกันทำอย่างนั้น ช่วยกันทำอย่างนี้ จนครบเรื่องครบถ้วนมันจึงจะอยู่ได้. ขอให้แน่ใจว่า เราอยู่คนเดียวในโลกไม่ได้, เพราะฉะนั้น เราต้องรับรู้ รับผิดชอบที่เราจะต้องอยู่ร่วมกันหลายคน.

ธรรมชาติ ไม่ได้สร้างมาให้เราอยู่คนเดียวนะ instinct ของสัตว์ทั่วไป ทั้งคนทั้งมนุษย์ ทั้งเตารัจฉาน มันก็แสวงหาหมู่ทั้งนั้น รวมหมู่ทั้งนั้น, เพราะธรรมชาติไม่ได้สร้างมาสำหรับเพื่ออยู่ตัวเดียวคนเดียว สัตว์ชาติญาณที่มีอยู่ในจิตใจ มันจึงโน้มไปในทางที่จะอยู่กันเป็นหมู่. ฉะนั้น เราจะต้องระลึกรู้ถึงสังคมนิยม ซึ่งเป็นคำที่เขากำลังเกลียดกันนักนะ,

สังคมนิยมเดียวกัน อาทมาว่า *ธรรมชาติแท้ๆ มันสร้างมาสำหรับเราอยู่กันอย่างสังคมนิยม, ไม่ใช่อยู่อย่างเสรีนิยม* ใครก็ตาม ใครทำได้เท่าไรทำเอา; อย่างนั้นไม่ใช่ความประสงค์ของธรรมชาติ, แต่เราต้องมีสังคมนิยมที่ถูกต้อง อย่าเป็นสังคมนิยมของความเห็นแก่ตัว. เดียวกันมันมีสังคมนิยมของความเห็นแก่ตัว มันจึงเกิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ สังคมนิยมอะไรพวกนั้น คนเกลียดกันเข้ากระดูกดำแล้ว นั่นเป็นสังคมนิยมที่ไม่ถูกต้อง. เราจะต้องมีสังคมนิยมที่ถูกต้อง ที่จะขอเติมได้หน่อยว่า รั้มมิกสังคมนิยม, รั้มมิกสังคมนิยม, สังคมนิยมที่ประกอบอยู่ด้วยธรรมะและไม่เป็นไร เสรีนิยมนี้ตามใจกิเลส ไม่ไหว.

พระพุทธเจ้าท่านมีประชาธิปไตยสูงสุดโดยวินัย : การไหวทกะแนนเสียงต้องเป็นเอกฉันท์ก้านเพียงเสียงเดียวก็ไม่ได้, คุณประชาธิปไตยของพระพุทธเจ้า. ประชาธิปไตยในโลกเวลานี้เกินครึ่งแล้วมันใช้ได้, แต่ถ้าเอาตามแบบพระพุทธเจ้าแล้วก้านเสียงเดียวมันก็ไม่ได้. แต่ว่ามันมันเป็นหมู่สงฆ์คณะสงฆ์เราก็ยังเห็นได้ชัดว่าท่านนิยมประชาธิปไตยเพื่อความอยู่ร่วมกันโดยเรียบร้อย มันเป็นสังคมนิยม, ถึงแม้

ทุกศาสนาไปคู่ให้ดี พิจารณาคู่ให้ดี. อากมาใคร่ควรวณอย่างยิ่ง
แล้วเห็นว่า โอ มันก็นิยมสังคมนิยมเหมือนกัน, จะเป็นคริสต์
เป็นอิสลาม เป็นฮินดูอะไร ก็มุ่งหมายที่จะอยู่กันเป็นสังคม
ทั้งนั้นไม่แยกกันอยู่เป็นแต่ละคน ๆ.

มันจะต้องนึกถึงการอยู่กันเป็นสังคม มีธรรมะเป็น
หลัก, ถ้าเรามี เสรีนิยม ก็เลสมันก็เป็นผู้บัญชา เพราะ
เราไม่สามารถควบคุมกิเลส, ยิ่งการศึกษาในโลกสมัยนี้ เป็น
การศึกษาหมาหางด้วน สอนแต่ให้ฉลาด แล้วไม่ควบคุมความ
ฉลาด. แล้วลองเสรีนิยมตามแบบนักุชิ มันพูดอย่างหลับตา
พูดว่า ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน โไทยประชาชน ของ
ประชาชน ; ถ้าประชาชนมันเห็นแก่ตัวแล้วมันวินาศ, มัน
วินาศ. ประชาธิปไตยของประชาชนที่เห็นแก่ตัวมันวินาศ
เห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐานโดยประชาชนทั้งหมด ก็เลือกผู้แทนที่
เห็นแก่ตัวเข้ามา ก็เป็นสภาของผู้เห็นแก่ตัว, สภาของผู้เห็น
แก่ตัว ก็ตั้งรัฐบาลที่เห็นแก่ตัว. แล้วจะไปทางไหนกันเล่า?
มันต้องเป็นสังคมนิยมของผู้ประกอบอยู่ด้วยธรรมะ ประชาชน
ก็ประกอบอยู่ด้วยธรรมะ, มันก็เลือกผู้แทนที่มีธรรมะ, สภา
ที่มีธรรมะมันก็ตั้งรัฐบาลที่มีธรรมะ มันก็รอด ฉะนั้นนึกถึง

คำว่า รั้มมิก รั้มมิกะ ประกอบด้วยธรรมะนี้ไว้ให้มากๆ. ทำอะไรให้มันเป็นรั้มมิกะ รั้มมิกสังคมนิยม รั้มมิกประชาธิปไตย, รั้มมิกอะไรก็ตามให้เป็นเรื่องที่ยึดธรรมะเป็นหลัก เห็นแก่ธรรมะเป็นสรณะ, เคียว^๕ทั้งโลกมันเห็นแก่ตัวกู มันจะไปเห็นแก่ธรรมะได้อย่างไร, มันจะไปเห็นแก่เพื่อนมนุษย์ได้อย่างไร, มันเลยมี^๕ปัญหาอย่างที่กำลังมีปัญหา ร้อนระอุไปหมดทั้งโลก.

เราจะต้องรักเพื่อน เพื่อนอะไร เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย. หมายความว่าไหน สัตว์ไตร่จนาจานด้วยก็ได้, ต้นไม้^๕ด้วยก็ได้, มันเกิด แก่ เจ็บ ตายเหมือนกัน. สิ่งใดมีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เอามาเป็นเพื่อนให้หมด. มนุษย์ด้วยกันก็ได้ สัตว์ไตร่จนาจานก็ได้ ต้นไม้ต้นเล็กก็ได้, แล้วมันจะเป็นอย่างไร มันจะทำลายป่าเป็นแถบๆ อย่างนี้ได้หรือ, มันจะฆ่าสัตว์ให้สูญพันธุ์^๕ได้อย่างไร.

ถ้าเรามี สังคมนิยมแบบรั้มมิกแล้ว ก็มีความเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย, สมตามที่ว่าธรรมชาติสร้างสัตว์สิ่งมีชีวิตมา เพื่ออยู่กันเป็นสังคม เราต้องมีประเทศ ชาติ

ศาสนา ที่มีหลักการเช่นนั้นแล้วเราจะมีพระมหากษัตริย์ ที่
จะคลบঁคาลให้มันเป็นเช่นนั้น, เราจะมีสังคมนิยมในความ
หมายของความเป็นชาติ เป็นศาสนา เป็นประเทศชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์เป็นที่รวบยอดจะช่วยคลบঁคาลให้มันเป็นไป
อย่างนั้น, ให้ประเทศชาติมันมีธัมมิกสภาวะหรือธัมมิกสังคม
นิยม

ฉะนั้นเดี๋ยวนี้มันก็ถูกต้องแล้ว *ที่ว่าเรามีประชาธิปไตย*
มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข, แต่เราอย่าไปเอาเสรี
นิยมชนิดที่กิเลสเป็นประธาน เลย เอาสังคมนิยมที่ธรรมะ
เป็นประธาน เรื่องมันก็จะรอด.

เด็ก ๆ ต้องรู้ว่า เราไม่มีสติปัญญามาแต่ในท้อง เรา
ก็จะต้องเชื่อฟังบิดามารดา ผู้ที่เกิดก่อนเรา, เราไม่ต้องเสีย
เวลาไปคิดใหม่ เราเสียเวลาจนตายเราก็ไม่รู้ว่า เรารับเอาสิ่ง
ที่เขาเคยคิดกันมาแล้ว มาปฏิบัติ มาศึกษามากันค้ำว่า มาใช้
ให้เป็นประโยชน์ดีกว่า. เรื่องอะไรต่าง ๆ ที่เราจะคิดได้
เหมือนที่เขาคิดแล้วนั้นไม่ได้, เราคิดจนตายร้อยหนพันหน
มันก็คิดไม่ได้ คิดไม่ออก เรารับที่เขาคิดกันไว้แล้วมาปฏิบัติ

ศึกษา มันก็จะได้ประโยชน์, ฉะนั้น ขอให้รู้จักใช้ ความรู้
ของบรรพบุรุษ.

สิ่งที่สุดท้ายที่มนุษย์ควรได้.

เราจะต้องได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ,
เด็กอาจจะไม่เข้าใจว่าคืออะไร. แต่ถ้าค่อย ๆ บอก ค่อย ๆ สอน
ว่าสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับนั้นคืออะไร, มันเรื่องง่าย ๆ
เรื่องอยู่กันอย่างเยือกเย็นเป็นนิพพาน, นำสงสารเด็ก ๆ ได้รับ
คำสั่งสอนผิดในโรงเรียน ว่านิพพานคือความตาย ในพระ-
ไตรปิฎกกันจนตลอดทั้งหมดแล้ว คำว่านิพพานไม่มีที่ตรง
ไหนที่ใช้หมายถึงความตาย, ยืนยันอย่างนี้ ถ้าจะใช้ถึงความ
ตายบ้างในบางครั้ง ก็ใช้คำว่า "ปรินิพพาน" เช่นคำพูดว่า
ปรินิพพานจักมีต่อสามเดือนต่อนี้, คำปรินิพพานจะหมายถึง
ความตาย, แต่ถ้าใช้นิพพาน นิพพานเฉย ๆ แล้ว มีแต่
ความเย็นทั้งนั้น, ความดับเย็นทั้งนั้น. นิพพานมิได้แปลว่า
ความตาย ในโรงเรียนสอนเด็ก ๆ ว่า นิพพานแปลว่าความตาย
ความตายของพระอรหันต์ที่ทำให้เข้าใจผิดอย่างยิ่ง ไม่ปรารถนา
นิพพาน ไม่อยากได้นิพพาน, ไม่ถือว่านิพพานเป็นสิ่งที่ดี

ที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้. ให้รู้ว่านิพพานคือความเย็น : เย็นกาย เย็นใจ เย็นในทุกสิ่งทุกอย่าง, มีชีวิตเย็นนั้นแหละ เราต้องได้สิ่งนี้ เราจึงเรียกว่าได้รับสิ่งที่ที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ.

ขอให้สนใจกันในทางที่จะให้เด็กเข้าใจ คำว่านิพพาน ๆ อย่างถูกต้อง คำว่านิพพาน ๆ อย่างถูกต้องในระดับโลกธรรมตา ๆ มักจะเรียกว่า นิพฺพติ, นิพฺพติ มีความหมายอย่างเดียวกับนิพพาน แปลว่าเย็นเหมือนกัน. แปลว่าเย็นเหมือนกัน คับเย็นแห่งความร้อน อะไรที่ร้อน ๆ เย็นลงไป ก็เรียกว่านิพพาน ภาษาเดิมก่อนมีธรรมะ ก็ใช้คำว่า นิพพานในความหมายอย่างนี้ ไฟดับ เรียกว่า ไฟนิพพาน แยก กับ ข้าวต้ม ข้าวอะไรที่เย็นลงกินได้ เรียกว่ามันนิพพาน เหน็บราดลงไป บนทองที่กำลั้งหลอมในเบ้าให้เย็นที่พวกช่างทองกระทำอยู่ในบาลีเรียกว่า นิพพานเปยุยะ คือทำให้มันนิพพาน คือทำให้มันเย็น เรียกว่าทำให้มันนิพพาน ทำให้มันหมดฤทธิ์หมดบัญญัติ เรียกว่า นิพพาน ไม่ใช่ตาย ไม่ต้องตาย ถ้าตายแล้วจะได้รับประโยชน์อะไร.

มันต้องนิพพานก่อนตาย ได้รับประโยชน์เป็นความเย็นก่อนแต่ที่จะตาย, เด็ก ๆ ควรจะเข้าใจว่านิพพานในฐานะ

เป็นจุดหมายที่ดีที่สุดของมนุษย์ที่ควรจะได้, เคียงหนึ่งยังไม่
 ไม่เป็นไร แต่ว่าเราต้องไปทางนั้นให้เย็น ๆ ๆ, ตัวเองเย็น
 พ่อแม่เย็น ครอบครัวเย็น บ้านเมืองเย็น, อย่าทำให้พ่อแม่
 ต้องน้ำตาตก ตัวเองต้องน้ำตาตก.

รู้จักกรรมชั่วให้ถูกต้อง.

เฮ้, ที่นึกสักเรื่องหนึ่งก็ว่า เรื่องดีเรื่องชั่ว, เก๊ก ๆ
 ไม่ได้รับคำสั่งสอนที่ถูกต้องและเพียงพอ เข้าใจผิด สับสน
 ไขว้เขว เคียงนี้มันมีคำบ๊อบที่ไหนมาว่า ทำดีไม่ได้ดี
 ทำชั่วไม่ได้ชั่ว, ทำชั่วได้ดีมีถมไป อะไรทำนองนี้ ที่ยังทำ
 ให้เข้าใจผิดหนักขึ้น เพราะไม่รู้อรรถาธิบายของคำๆ นั้น และ
 คำพูดนั้นมันก็ผิด ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นี่ไม่ใช่คำที่ถูกต้อง
 เรามันแปลความผิดเอง ต้องพูดว่า ทำดี—ดี ทำชั่ว—ชั่ว นั้น
 ถูกต้อง พอทำดีก็ดีเท่านั้นเอง พอทำชั่วก็ชั่ว ไม่ต้องรอ
 ไม่ต้องรอการได้ เพราะสิ่งนี้มันยุติกันแล้วว่าดี พอทำเข้ามัน
 ก็ดี สิ่งนี้ยุติกันแล้วว่าชั่ว พอทำเข้าก็ชั่ว มันไม่ต้องรอ
 การได้ ส่วนการได้อีกทางหนึ่งที่ตามมานั้น มันเป็นปฏิกริยา
 มันได้ก็ไม่ได้ไม่ได้ก็ได้ไม่ได้ เช่นว่าทำดีนั้นมันดีแน่ แต่ว่ามันจะ

ได้เงินได้ซื้อเสียงบ้างหรือไม่ นั่นมันก็ไม่แน่ บางทีก็ไม่ได้
 แต่ว่าส่วนมากนั้นต้องได้ แต่ไม่แน่ว่าจะต้องได้ นั่นเป็นผล
 พลอยได้ ทำชั่วมักเหมือนกันมันชั่วแน่ ๆ แต่มันจะรับเคราะห์
 กรรมหนักที่ตามนั้นหรือไม่ มันก็ไม่แน่ บางทีมันก็ยังมีส่วนอื่น
 มาแทรกแซง.

เด็กควรจะเข้าใจว่า ทำดีดี ทำชั่วชั่ว หนักที่เลย, และ
 คตินั้นเป็นสิ่งที่บ้ำไม่ได้ เป็นสิ่งที่หลงไม่ได้ ถ้าบ้ำได้หลงได้
 แล้วไม่ใช่ดี ดีเป็นสิ่งที่ไม่ต้องบ้ำ ไม่ต้องหลง แล้วไม่ต้อง
 อวดค้าย ถ้าอวดแล้วมันจะหมก แล้วมันจะหมกดี ฉะนั้น
 เด็ก ๆ รู้จักความดีว่าเป็นสิ่งที่ดี ทำแล้วก็ดี แล้วก็ไม่ต้องไปบ้ำ
 ไม่ต้องไปหลง แล้วก็ไม่ต้องอวดดี แล้วก็จะได้รับผลแห่ง
 ความดี เราจะต้องให้เขาเข้าใจคำว่าชั่ว คำว่าดีให้ถูกต้องเสีย
 ใหม่ อย่าให้เป็นไปตามที่เขาพูดกันอยู่ ซึ่งมันไม่ถูกต้องยิ่งขึ้น
 ทุกที.

ที่นั่นมันก็ไปถึงความสุขความทุกข์, ทำชั่วทำดี ทำสุข
 ทำทุกข์ ทำบุญทำบาป บุญนั้นต้องเป็นสิ่งที่ล้างบาป, ถ้าไม่
 ล้างบาปไม่ใช่บุญ เด็ก ๆ ก็จะได้ยินได้ฟังคำว่า ทำบุญสักบาท

หนึ่งก็ได้สวรรค์วิมานหลังหนึ่ง มีบริวาร ๕๐๐, ทำบุญก็คือ
 อย่างนั้น อย่างนั้นมันล้างบาปหรือเปล่า? ความหมายเดิมแท้ ๆ
 ของคำว่าบุญนี่แปลว่าล้างบาป, แต่มันมีความหมายว่าพอใจ
 อิมใจนี้ก็มี มีเหมือนกันไม่ใช่ไม่มี. แต่คนมาถือเอาความ
 หมายหลังไปเสียหมด; พออิมใจสบายใจ บ้าบุญไปเลย, บุญ
 อย่างนั้นมันกัดเจ้าของ มันไม่ทำให้เยือกเย็น ไม่ล้างบาป.

ความสุขที่แท้จริงคือความสงบ เต็ก ๆ ก็พอจะเข้าใจ
 ได้, แม้ว่าคนแก่ ๆ จะเข้าใจไม่ได้, คนแก่ ๆ ทีเดียวเข้าใจไม่
 ได้ ไม่ชอบความสงบ. ความสุขที่แท้จริงคือความสงบ;
 ตามลูกเต็ก ๆ อนุบาลนั้นแหละว่า ตีใจ—ตีใจ—ตีใจ เหนื่อย
 ไหม? เสียใจ—เสียใจ—เสียใจ เหนื่อยไหม? ถ้าไม่ต้องตีใจ
 ไม่ต้องเสียใจเลย สบายไหม? ตามลูกเต็ก ๆ อนุบาลดู มัน
 มองเห็นของมันเอง ไม่ต้องบอก. นี้เราก็เหมือนกัน เสียใจ
 ก็กินข้าวไม่ลง, ตีใจก็กินข้าวไม่ลง, ต่อเมื่อไม่ตีใจ ไม่เสียใจ
 จึงจะกินข้าวอร่อย นั่นคือความสงบ.

ขอให้ลูกเต็ก ๆ เข้าใจไปเสียตั้งแต่ต้นว่า ความสุขที่
 แท้จริงคือความสงบ, ไม่ใช่ตีใจจนเนื้อเต้น, ไม่ใช่เสียใจจน

น้ำตาไหล. รู้จักความสุขที่แท้จริงกันเสียอย่างนี้ ก็จะไป
หาความสงบ, และได้ด้วยการทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง, ไม่
ต้องหวัง อย่างที่พวกฝรั่งเขาสอนให้หวัง, ให้หวัง หวังที่
ไหนสำเร็จที่นั่น. เราไม่สอนลูกเต็ก ๆ ของเราให้หวัง, สอน
แต่ว่าให้ทำให้ถูกต้อง ให้ทำให้ถูกต้อง แล้วก็พอใจ, พอใจ
ว่ามันถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้องพอใจ.

เรียนหนังสือถูกต้องทุกนาทีทุกชั่วโมง ถูกต้องพอใจ,
ทำงานที่บ้านถูกต้องทุกเวลาทุกนาที, พอใจ, อะไรก็ถูกต้อง :
ล้างหน้าถูฟันก็ถูกต้อง, ถ่ายอุจจาระบัสสวะก็ถูกต้อง, อาบน้ำ
ก็ถูกต้อง, กินข้าวก็ถูกต้อง, ล้างถ้วยล้างจานกวาดบ้านถูเรือน
ก็ถูกต้อง, ถูกต้อง—พอใจ—พอใจ. นี่มันอยู่ที่ถูกต้องและ
พอใจ เป็นความสุขที่ควรจะมีติดมือเอา, ไม่ใช่บำรุงบำเรอด้วย
สิ่งสวยงาม เวิร์ดอ้อย, นี่เต็ก ๆ จะต้องรู้จักความถูกต้อง.

รู้จักเสียทั้งภาษาคนและภาษาธรรม ว่าดี ว่าสวย
ว่าร้าย นั้นมันมี ๒ ภาษา : คืออย่างภาษาคคนกับภาษาธรรม
มันคนละอย่าง. สวยอย่างภาษาคคนกับภาษาธรรมก็คนละอย่าง,
คืออย่างภาษาคคนเขาทำคนละอย่าง, ดี รวย สวย อย่างนี้ คนละ

ภาษา. ภาษาคนหมายถึงกิเลส, แต่ภาษาธรรมหมายถึงความ
ถูกต้อง, ถูกต้อง—ถูกต้อง—คืออย่างถูกต้อง, สวยอย่างถูกต้อง
รวยอย่างถูกต้อง, คืออย่างภาษาธรรม. เท็ก ๆ ของเราอย่า
ไปหลงภาษาคนเป็นภาษาธรรม; มันสวยอย่างประทับใจ
ประกาศกันจนไม่รู้จะประทับใจประกาศกันอย่างไร, รวยก็รวยแต่
สทงศ์ ไม่มีความดี ไม่มีอะไรที่ใครเขานับถือเลย. ก็ดี
เหมือนกัน ก็แต่ที่ เขาว่าดี ว่าดี ดิชนิตน์มันกัดเจ้าของ, เป็น
ดีที่แท้จริงมันไม่กัดเจ้าของ.

ต้องทำให้เด็กเข้าใจถูกต้องในเรื่องสัมมาทิฏฐิ.

เป็นอันว่าเราจะได้หาหนทาง ให้เข้าใจถูกต้องในสิ่ง
เหล่านี้ ตามที่เป็นจริงในลักษณะที่เรียกว่ามีสัมมาทิฏฐิ สัมมา
ทิฏฐิ.

ธรรมะ—หน้าที่เป็นสิ่งสูงสุด มีหน้าที่ มีการทำ
หน้าที่ที่ไหนมีธรรมะที่นั่น ไม่มีการทำหน้าที่ไม่มีธรรมะเลย.
โบสถ์บางโบสถ์มีแต่สันเขียมซี ในโบสถ์นั้นไม่มีธรรมะเลย,
ธรรมะไปมืออยู่กลางทุ่งนา ที่ชาวนาไถนาอยู่เหนือไหลโคลย้อย

กลับมีธรรมะ ธรรมะในโบสถ์หนีไปอยู่ที่กลางทุ่งนาหมด ถ้า
ในโบสถ์มันไม่มีการทำหน้าที่, แล้วธรรมะคือหน้าที่ หน้าที่
คือธรรมะ.

ฉะนั้นขอให้เด็กพอใจ เสียสละอย่างยิ่งที่จะทำหน้าที่,
แม้จะอาบเหงื่อ เหงื่อคือน้ำมนต์ที่แท้จริง มันจะช่วยให้รอด
น้ำมนต์ที่เขารดๆกันนี้, มันไม่ได้ช่วยใครรอด, แต่ถ้าเหงื่อ
แล้วมันจะช่วยให้รอด; ฉะนั้น เหงื่อคือน้ำมนต์ที่แท้จริง,
ถ้าเด็กๆเขาถือหลักอย่างนี้ จะไม่มีใครว่างงาน. เดียวนี้พวก
ปริญาเขาว่างงานกันเป็นแถวๆ เพราะว่ามันเกลียดเหงื่อ,
ถ้ามันบูชาเหงื่อแล้วไม่มีใครว่างงาน. ลูกเด็กๆของเราจะ
ต้องรู้อะไรว่า ธรรมะคือหน้าที่, หน้าที่คือธรรมะ, มี
ธรรมะแล้วก็มีมารอด จะต้องเอาเหงื่อแลกเอามา; ไม่
ควรจะมีใครว่างงาน ถ้าใครว่างงาน คนนั้นไม่บูชาธรรมะ
ไม่บูชาหน้าที่.

ต้องมีคุณค่าของความเป็นมนุษย์.

เขาเป็นว่า ให้เด็กทุกคนรู้ตั้งแต่เล็กๆว่าเราจะต้อง
มีค่าของความเป็นมนุษย์สูงสุด สูงสุดให้จนได้ เดียวนี้เราก็

ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และได้พบพระพุทธศาสนา อย่าให้มันเป็นหมัน เราสืบเลือดเนื้อมาจากบิดามารดาที่เป็นพุทธบริษัท เราก็อย่าให้เป็นหมัน, ให้ได้รับประโยชน์จากความ เป็นพุทธบริษัท.

ให้เด็ก ๆ เขาถือเอาความหมายง่าย ๆ เข้าใจได้ภาษาเด็ก ๆ ว่า พุทธะ คือผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทธะไม่ใช่พระพุทธรูป, ไม่ใช่บุคคลคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ ผู้ใดมีความรู้สิ่งที่ควรรู้ มีความตื่นจากหลับ คือความโง่หรืออวิชา, มีความเบิกบานด้วยความ เป็นสุข, นั่นคือพุทธะ—พุทธะ—พุทธะ, ทุกคนเป็นพุทธะได้. ให้เด็กทุกคนเตรียมตัวสำหรับเป็นพุทธะ คือ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ตามพระพุทธเจ้าไป, ตามพระพุทธเจ้าไป, เป็นพุทธะกันให้เต็มโลกเลย, เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน.

นี่ถ้าได้อย่างนี้แล้วการศึกษาอนุบาลก็สูงสุด มีค่าสูงสุด. ไม่ใช่การเลี้ยงลิง. ช่วยกันกตัญญูให้ดี ๆ ให้ได้ผลว่าให้เด็กมันสามารถสร้างโลกในอนาคต, บิดา มารดา ครูบาอาจารย์สร้างเด็ก ก็คือสร้างโลกในอนาคต. เราเตรียมลูกหลานของเราให้เป็นผู้สามารถสร้างโลกในอนาคต เป็นโลกแห่งมนุษย์.

นี่เป็นมนุษยวิทยา เป็นมนุษยศาสตร์ นอกหลักสูตรในมหาวิทยาลัย สร้างโลกแห่งความเป็นมนุษย์, ให้มีความถูกต้องแล้วมันก็หมดปัญหา.

ทุกคนไม่เห็นแก่ตัว, ทุกคนเห็นแก่ธรรมะ, ทุกคนรักผู้อื่น นี่โลกพระศรีอารียเมตไตรย. พอคนทุกคนในโลกเปลี่ยนเป็นรักผู้อื่นเท่านั้นแหละ โลกนี้ก็กลายเป็นโลกศรีอารียเมตไตรยชั้นในพริบตาเดียว, ไม่มีใครเชื่อ ในพริบตาเดียว เปลี่ยนโลกนี้ให้เป็นโลกพระศรีอารียเมตไตรยได้ด้วยการที่ทุกคนหมดความเห็นแก่ตัว, ทุกคนหมดความเห็นแก่ตัว.

ประกาศสงครามกับความเห็นแก่ตัว, ช่วยกันทำลายล้างให้หมดไป. บุชาความไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ความถูกต้อง, เห็นแก่ผู้อื่น เป็นหัวใจของทุกศาสนา คนที่ไม่เห็นแก่ตัวอย่างเดียว จะได้ชื่อว่าเขาถือศาสนาทุกศาสนาอย่างดีที่สุดเลย แล้วทุกศาสนามุ่งหมายที่จะกำจัดความเห็นแก่ตัว, เราก็มีความไม่เห็นแก่ตัว.

อาตมาพูดไม่มีใครเชื่อ ว่าโลกสมัยนี้มันเป็นสมัยวิทยาศาสตร์, มันฉลาดมันเรียนเรื่องเหตุผลกันมากแล้ว.

ขอให้คุณในโลกถือศีลเพียงข้อเดียว, ศีลข้อเดียว, ศีลข้อเดียว :
 ไม่เห็นแก่ตัว—ไม่เห็นแก่ตัว—ไม่เห็นแก่ตัว, ถือศีลเพียง
 ข้อเดียวพอ แล้วศีลก็ร้อยก็พันข้อ มันจะมาอยู่ที่ศีลข้อนี้หมด,
 ไม่เห็นแก่ตัวแล้ว จะแก้ปัญหามุคคัล แก้ปัญหาครอบครัว
 แก้ปัญหามันเมืองประเทศชาติทั้งโลกได้, ไม่เห็นแก่ตัว มัน
 มีความหมายกว้างเกิน, ไม่เห็นแก่ตัวแล้วมันจะฆ่าใครได้
 มันจะขโมยใครได้, มันจะผิดกาเมใครได้, มันจะโกหกใครได้,
 มันจะกินน้ำเมาอย่างไรได้. มันทำอะไรไม่ได้, เพราะว่าถือ
 ศีลข้อเดียว คือไม่เห็นแก่ตัว, ถ้าพูดนั้นมันเป็นปัญหาเสมอ
 ไป, ไม่ว่าภาษาไหน ภาษาไทยก็ดี ภาษาฝรั่งก็ดี เห็นแก่ตัว
 นั้น คนมันยกเอาความหมายว่าถ้าเราไม่รักตัว แล้วจะทำอะไร
 ตีละ, มันก็ไม่ทำดีช; นั่นมันผิด, อย่างนั้นเขาเรียก การ
 เคารพตัวบูชาตัว ไม่เรียกว่าเห็นแก่ตัว. ถ้าเห็นแก่ตัว
 แล้วเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้นเลย, เอาเปรียบ ชุกรีด, เอา
 เปรียบ นั่นแหละเห็นแก่ตัว. ถ้าบูชาตัว รักตัว สงวนตัว
 พัฒนาตัวอย่างนี้ ไม่เรียกว่าเห็นแก่ตัว, ภาษาไทยที่ถูกต้อง
 ต้องเป็นอย่างนี้ ภาษาฝรั่งก็เหมือนกัน, เอาไม่เห็นแก่ตัวก็
 พอแล้ว อย่าเพ้อถึงกับหมดตัวเลย.

อาตมาบอกพวกฝรั่ง ว่าเอา non selfishness พอ
แล้ว ไม่ขอถึงกับ selfishless คอก มันจะมากไปสำหรับคุณ
selfishness นี้ มันมากสำหรับคุณ, เอา non selfish พอ ไม่
เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัว ฝรั่งเขาเคยพูดเรื่องนี้มากเมื่อหลาย
สิบปีมาแล้ว, เตี้ยวันไม่มี ไม่ได้ยินพูด, เพราะมันกลายเป็น
โรคเห็นแก่ตัวกันไปทั้งโลก กอบโกยกันทั้งโลก ไม่มีใครดูถูก
ผู้ที่เห็นแก่ตัวเสียแล้ว เพราะตัวเองก็เป็นเสียเอง. แต่ขอ
ให้ระลึกนึกถึงกลับมาว่า ความเห็นแก่ตัวนี้ทำลายโลก เลว
ทรามที่สุด ร้ายกาจที่สุด, เป็นซาตาน เป็นพญามารถึงที่สุด
อยู่ที่ความเห็นแก่ตัว, หมกความเห็นแก่ตัว สูงที่สุดของความ
เป็นมนุษย์, เป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยม.

เอาละ, รายละเอียดมีอยู่อย่างนี้ เท่าที่อาตมาจะเสนอ
เป็นข้อมูลหรือเป็นเหตุผล หรือเป็นอะไรก็ได้แล้วแต่จะเอาไปใช้
เท่าที่จะนึกได้หรือเท่าที่เกยๆ นึกมา.

ขอสรุปใจความสั้น ๆ ในตอนสุดท้ายนี้ว่า **เรามี**
เหตุผลอันเพียงพอแล้ว ที่จะจัดการศึกษาแม้เริ่มแต่อนุบาล,
เหตุผลที่จะอ้างได้แก่คนทั้งโลก ว่ามีเหตุผลเพียงพอ จะสะกัก

กันกระแสน้ำแห่งสัตยชาติญาณของเด็ก ๆ ที่กำลังจะไหลไปสู่กิเลส ให้ไหลมาสู่กระแสแห่งโพธิ. นี่คือเหตุผลที่เราจะต้องจัดการศึกษาเริ่มแต่อนุบาล อย่าถือว่าเด็กเป็นเพียงผู้ใหญ่ในวันหน้า ถ้าอย่างนั้นก็เป็นที่หมดหนทาง, ให้ถือว่าเด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต.

เดี๋ยวนี้เรากำลังมีเด็กที่เป็นอันตรายมากขึ้นหรือเปล่า? เรากำลังมีเด็กที่จะเป็นเด็กอันตรายมันมากขึ้นหรือเปล่า? จะป้องกันได้อย่างไร ถ้าไม่จัดการกันตั้งแต่ชั้นอนุบาล โลกมันเป็นโลกแห่งความเห็นแก่ตัว นี่มันเป็นความผิดของใคร? เป็นความผิดของใคร? ใครเป็นผู้จัดการโลก? ใครเป็นผู้เจ้าของโลก? มันไม่มี มันเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกัน ไม่มีใครที่จะมีอำนาจเป็นเจ้าของโลก, เป็นผู้บัญชาการโลกแต่เพียงผู้เดียว, มันไม่มี. ฉะนั้นทางที่ดีก็ช่วยกันทำให้ทุกคนนี้สามารถร่วมมือกันจัดการโลก, โลกในอนาคตจะอยู่ในความรับผิดชอบของใคร? ก็อยู่ในความรับผิดชอบของมนุษย์ที่จะมีอยู่ในสมัยนั้น คือเด็ก ๆ ในวันนี้.

ฉะนั้น เราจะจัดการศึกษานี้ ให้เด็กเขาได้เป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์ ที่ควรต้องการ, เรียกเป็นภาษาธรรมะก็ว่าให้

เขาเป็นสุภาพบุรุษก็ได้ เขาเป็นสัตบุรุษก็ได้; ถ้าตามหลัก
 ภาษาพุทธศาสนาแล้วใช้คำว่าสัตบุรุษ. เป็นคำสูงสุดในสมัย
 พุทธกาล ที่ใช้เรียกพระอรหันต์เลย, สัตบุรุษนี้ใช้เรียกพระ-
 อรหันต์ได้ด้วย, จารึกที่ผอบกระดูกของพระสารีบุตร
 โมกคัลลานะ เขาใช้สัพปุริสะของพระสารีบุตรผู้เป็นสัตบุรุษ,
 ของพระโมกคัลลานะผู้เป็นสัตบุรุษ. คำว่าสัตบุรุษใช้กัน
 สูงสุดเลย เราต้องการสัตบุรุษ หรือที่จะตกลงมาเป็นสุภาพ-
 บุรุษก็ได้ ต่ำลงมา. เราต้องการให้มนุษย์ทุกคนในโลกนี้
 เป็นสุภาพบุรุษ, ไม่ใช่บุคคลผู้เห็นแก่ตัว, ให้เขาถือศาสนา
 แห่งความถูกต้อง, ไม่ถือศาสนาประโยชน์, ไปรับจ้างรัฐบาล
 ทำงาน, เป็นการทำกุศลอย่างมหาศาลในการช่วยกันสร้างโลก
 ในอนาคตให้มันเป็นโลกที่ถูกต้อง เป็นกุศลมหาศาลตาม
 พระพุทธประสงค์, ตามแบบที่ถูกต้องของพุทธบริษัท. ถ้า
 ทำได้อย่างนี้ มันเป็นการสืบอายุโลกให้ยืนยาวต่อไป, สืบอายุ
 พระธรรมให้ยืนยาวไป, สืบอายุพระศาสนาให้ยืนยาวไป.

เป็นการกระทำที่เป็นความรับผิดชอบแห่งยุคมาก
 ไปไหม? เรารับผิดชอบแห่งยุค ยุคนี้เราต้องรับผิดชอบ
 อย่างนี้, เราเป็นผู้มีการกระทำรับผิดชอบแห่งยุค, โลกจะรอด

ได้ไปอีกยุคหนึ่ง ถ้าเรามีการกระทำอย่างนี้ ก็สร้างเด็ก
ขึ้นมาอย่างถูกต้อง. ประเทศไทยจะเป็นบ่อมปรากฏของโลก
โลกด้วย. ไม่ใช่เป็นเพียงบ่อมปรากฏของพระพุทธศาสนา,
เป็นบ่อมปรากฏของมนุษย์ในโลก. โลกจะยังคงเป็นโลกที่มี
ความน่าอยู่.

ขอให้ทุกท่านมีความพอใจ มีความเชื่อตัวเอง มีความ
กล้าหาญ มีความสุขในการกระทำงานชิ้นนี้. ขอให้ท่าน
สำเร็จตามความประสงค์มุ่งหมายทุก ๆ คน ทุก ๆ ประการเทอญ.

ขอยุติการบรรยายลงด้วยความสมควรแก่เวลา.

รายชื่อหนังสือ ชุดหมุนล่อ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	พระพุทธคุณค่ากลอน	๔	๒๔.	นิเวศน์	๒
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๒๕.	วันครู	๑
๓.	การงานคืออะไร?	๑	๒๖.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย	
๔.	ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร?	๑		แผ่นดินธรรม	๑
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต	๑	๒๗.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลัง	
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา			กระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ณ	
	ไม่สมบูรณ์แบบ	๑		ตนเอง. เมื่อไม่รู้จักตัวเอง	
๗.	ปวราณา และธรรมะ			ก็ไม่รู้ว่าตนควรจะมีหน้าที่	
	ในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑		อะไร	๑
๘.	ชาติในปัจจุสมุปบาท	๑	๒๘.	ความเป็นพระอรหันต์	๑
๙.	ทางออกที่ ๓ แห่งยุค		๒๙.	ธรรมะคุ้มครองโลก	๑
	ปัจจุบัน	๑	๓๐.	คุกของชีวิต กับ เสน่ห์	
๑๐.	การบวชคืออะไร?	๑		ของคุก	๑
๑๑.	ศาสนาคืออะไร?	๑	๓๑.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่	
๑๒.	ตัวตนคืออะไร?	๑		ต้องรู้จัก	๑
๑๓.	อานาปานสติภาวนา	๑	๓๒.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้กันนั้น	
๑๔.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้อง			คือความทุกข์	๑
	ศึกษาทางชนิดมีตัวตนและ		๓๓.	การหมดความเห็นแก่ตัว	
	ไม่มีตัวตน	๑		คือหมดทุกข์	๑
๑๕.	คุณพระไม่ตาย	๑	๓๔.	ชีวิต คือขันธทั้งห้า	
๑๖.	คุณพระไม่ตายและ			มิใช่ตัวตน	๑
	เกิดมาทำไม?	๑	๓๕.	อดัมมยตากถา	๑
๑๗.	ความรักดี	๑	๓๖.	อดัมมยตาประยุกต์	๑
๑๘.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า		๓๗.	อดัมมยตาใช้ทำอะไร	
	"พระเจ้า"	๑		ได้บ้าง	๑
๑๙.	ครูคือผู้ทำหน้าที่สร้างโลก	๑	๓๘.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลก	
๒๐.	การทำวัตรตามแบบ			ในอนาคต	๑
	โบราณ	๑	๓๙.	คู่มืออานาปานสติภาวนา	
๒๑.	ประมวลปรมัตถธรรม			อย่างสมบูรณ์แบบ	๑
	ที่คนธรรมดาควรทราบ	๑	๔๐.	การใช้อานาปานสติให้เป็น	
๒๒.	โลกอื่น	๑		ประโยชน์ในบ้านเรือน	๑
๒๓.	ความเกิดแห่งทุกข์ และ				
	ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑			

เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต.

- เหตุผลที่ต้องมีการศึกษา เริ่มไปตั้งแต่ชั้นอนุบาล.
- เพราะมีปัญหาที่นำเด็กไปสู่ความเห็นแก่ตัว.
- จะต้องจัดการสอนอบรมให้รู้จักความถูกต้องไปตั้งแต่เด็ก.
- เพราะเด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต.
- ต้องให้เด็กรู้จักข้อธรรมแม้ระดับสูง โดยปรับให้ใช้แก่เด็ก ๆ ได้.
- ปลุกฝังให้เด็กมีสัมมาทิฐิเพื่อเป็นมนุษย์ที่ดี.
- ให้ศึกษาเรื่องความจริงของธรรมชาติ.
- ควรรู้ว่า กายและจิต เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้.
- อบรมให้เข้าใจศาสนาโดยถูกต้อง.
- ให้รู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างถูกต้อง.
- ต้องรู้จักเคารพสิ่งสูงสุดคือหน้าที่.
- รู้จักประพฤติกตนเป็นประชาธิปไตยอย่างธัมมิกสังคมนิยม.
- ให้รู้จักสิ่งที่ดีที่สุดในเรื่อง. นิพพาน, กรรมดี กรรมชั่ว, เคารพหน้าที่, เป็นมนุษย์ที่พึงประสงค์: คือเป็นลูกดี-เป็นเพื่อนดี เป็นศิษย์ดี-เป็นพลเมืองดี-เป็นสาวกดี-เป็นมนุษย์เต็ม.

